

BUITEN

13^E JAARGANG N^O. 24.

ZATERDAG 14 JUNI 1919.

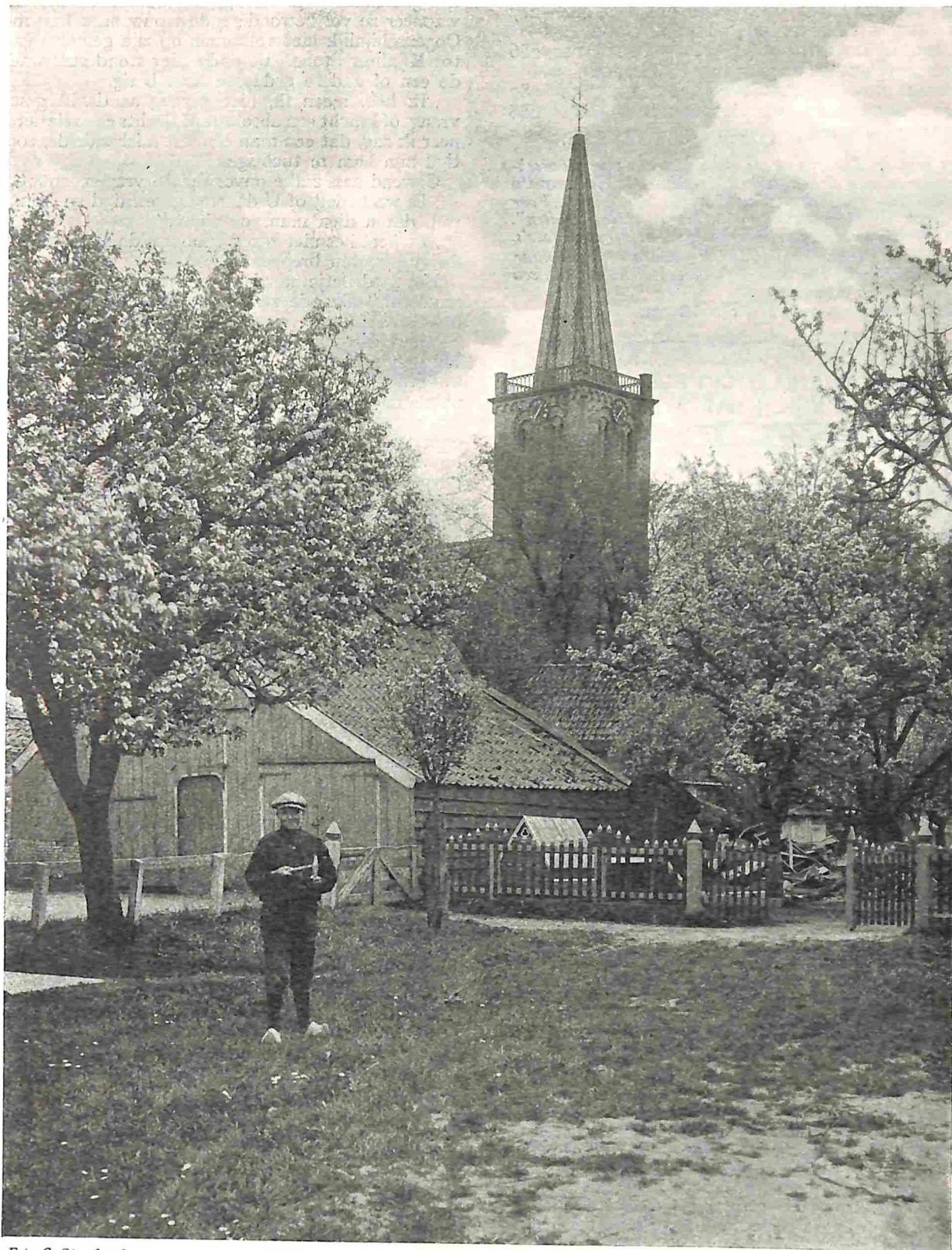

Foto C. Steenbergh.

EEN VRUCHTENPARADIJS.
KIJKJE OP DEN KERKTOREN VAN ZWAAG IN DEN BLOESEMTIJD.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

BROEDERSCHAP, (23), DOOR JOHN GALSWORTHY . . .	BLZ. 278
TOT BEHOUD VAN 'S LANDS SCHOONHEID EN INSTAND- HOUDING ZIJNER MONUMENTEN . . .	279
DE DORPEN OVER 'T Y, DOOR MR. A. LOOSJES, GEÏLL. BLZ. 280—282	
TROUW, DOOR JO DE VOS . . .	BLZ. 282
DE WILDE GERANIUM, DOOR M., GEÏLLUSTREERD. BLZ. 283—284	
EEN VRUCHTENPARADIJS, DOOR J. SCHUITEMAKER CZN., GEÏLLUSTREERD . . .	BLZ. 277, 284—287
DE KUNST VAN HET KIEVITSEIEREN ZOEKEN, DOOR W. HIELKEMA EN A. TERPSTRA . . .	BLZ. 286
HET OPEN VENSTER, UIT HET ENGELSCHE VAN E. TEMPLE THURSTON, VERTAALD DOOR A. ZWARTS . . .	287
DE OUDE KAPEL TE GAGELDONK, GEÏLLUSTREERD . . .	288

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men geheve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelyk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

BROEDERSCHAP

23)

DOOR JOHN GALSWORTHY.

Uit het Engelsch vertaald door Leny Grondel—Chotzen.

BIANCA nam nieuwsgierig glimlachend het meisje van het hoofd tot de voeten op en wendde dien kritischen blik geen oogenblik van haar af, als trachtte zij een onuitschikbaar beeld van het meisje met zich mede te nemen. Er lag iets angstwekkends in dien blik, die wreed en hard was voor het modelletje, wreed en hard voor haarzelf.

„Het juiste woord wil me niet te binnen schieten,” zei Mijnheer Stone. „Laat een ruimte open en volg me. . . .” „Noch de edele, broederlij-ke be-lang-stel-ling van den eenen mensch in den anderen, noch de be-lang-stel-ling in een bui-ten-ge-woon verschijn-sel. . . .” IJl, zonder tusschenpoozen, klonk zijn stem zoo door, beheerscht door de statig kalme aanwezigheid van zijn lievelings-denkbeeld, dat daar als een gulden maanschijf, ver af en koud, boven den dunnen woordenvloed schitterde en glansde. En nog steeds volgde de pen van het meisje elk woord, daar op de bladzijde voor haar neergeschreven. Weer stopte mijnheer Stone en vroeg met een blik op zijn dochter, schijnbaar verbaasd, dat hij haar daar zag zitten:

„Wil je me over iets spreken, Bianca?”

Bianca schudde ontkennend het hoofd.

„Luister verder,” wendde Mijnheer Stone zich weer tot het model.

Maar het modelletje had opgekeken en den scherp onderzoekenden blik, die op haar rustte, bemerkte.

Haar gezicht betrok, alsof ze wilde zeggen: „Wat heb ik u gedaan, dat u me zoo aankijkt?”

Tersluiks, geboeid, bleef haar blik aan Bianca's gezicht hangen, terwijl haar handen zich mechanisch over het voor haar liggend vel voortbewogen. Dat stille oogenduel duurde voort: van den kant van de vrouw scherp, wreed en glimlachend, van den kant van het jonge meisje onzeker, berustend. Geen van beiden hoorde een woord van wat Mijnheer Stone dicteerde. Zij namen tegenover zijn woorden dezelfde houding aan als het leven tegenover de wijsbegeerte heeft aangenomen en tot het laatste toe zal blijven aannemen.

Mijnheer Stone stopte weer. Hij scheen zijn laatste zin te overdenken.

„Dat is volgens mij waar,” mompelde hij. En plotseling wendde hij zich tot zijn dochter: „Ben je het met me eens, kind?”

„Ja, Vader, volkomen.”

„Gelukkig,” zei Mijnheer Stone. „Ik ben blij, dat je mijn meening bevestigt. Ik was er bang voor. Volg me.”

Bianca stond op. Kleine, brandend-roode vlekjes teekenden zich op haar wangen af. Zij liep naar de deur toe en met een langen blik, onderdanig, oproerig en nadenkend, volgde het model haar.

HOOFDSTUK XX.

DE ECHTGENOOTEN.

Het was over zessen, toen Hilary, voorafgegaan door Miranda, die altijd door haar verlangen naar eten werd voortgedreven, zijn huis bereikte. De seringenstruiken, die nog niet in bloei stonden, verspreidden een kruidigen geur. De zon speelde nog steeds met het struikgewas en hulde de takken van de acacia zat, bezong den avond. merel, die op een lagen tak van de acacia zat, bezong den avond. Hilary Stone, vergezeld door het modelletje, dat in haar nieuwe kleeren prijkte, liep door den tuin. Klaarblijkelijk wilden ze samen een wandeling maken, want Mijnheer Stone had zijn hoed op, een ouden, slappen zwarten hoed met een erg groenen glans er over. Hij droeg een papieren zak, waaruit bij elken stap broodkruimels vielen.

Het meisje werd vuurrood. Ze liet haar hoofd hangen, alsof ze Hilary's blik op haar nieuwe kleeren vreesde. Bij het hek keek ze zij hem plotseling aan. Zijn blik scheen haar te zeggen: „Ja, je ziet er heusch heel aardig uit,” en in haar oogen kwam hierop een glanzende uitdrukking, die je wel eens bij honden waarneemt, wanneer ze vol bewonderende trouw naar hun meester opkijken. Oogenschijnlijk niet volkomen op zijn gemak wendde Hilary zich tot Mijnheer Stone. De oude heer stond stil; waarschijnlijk hield de een of andere gedachte hem bezig.

„Ik heb, meen ik, niet genoeg aandacht geschonken aan de vraag, of kracht een absoluut of slechts een relatief kwaad is. Wanneer ik zag, dat een man een kat mishandelde, zou ik dan gerechtigd zijn hem te tuchtigen?”

Gewend aan zulke onverwachte vragen, antwoordde Hilary:

„Ik weet niet, of U daartoe gerechtigd zou zijn, maar ik geloof wel, dat u dien man zou slaan.”

„Ik weet het niet zeker,” mompelde Mijnheer Stone. „We gaan de vogels eten brengen.”

Het modelletje nam den papieren zak over. „Het loopt er allemaal uit,” klaagde ze. Bij het hek draaide zij even haar hoofd om. „Wilt u niet meegaan?” scheen ze tot Hilary te zeggen.

Maar Hilary liep gauw den tuin in en sloot het hek achter zich. Hij zat in zijn studeerkamer met Miranda naast zich. Wel een uur lang bleef hij zoo werkeloos, verdiept in vreemde maar aangename mijmeringen. Op dit uur had hij aan zijn boek moeten werken en het feit, dat zijn luiheid hem absoluut niet ergerde, had hem onaangenaam moeten stemmen. Veel gedachten gingen door zijn hoofd, gedachten aan dingen, die hij voor goed vergeten waande, gevoelens en verlangens bezielde hem, die bij den normalen mensch van middelbaren leeftijd slechts verdroogde vormen zijn geworden, die als mummies in zijn Herinnerings-museum hangen. Maar bij den zweeps slag van den nog niet begraven jongeling laaide zij op — die geheime wilde kracht, die in het hart van elken man schuilt. Als de opflakkerende vlammen van een vuur, dat plotseling nieuw voedsel vindt, laaide en dartelde in Hilary het verlangen om uit te vinden hoe de dingen waren, toen hij den levensheuvel nog niet afdaalde.

Geen leelijke, schrikbaarwekkende geest wenkte hem — o neen, het was de geest met het onzichtbaar gelaat en den rosigen vinger, die de mannen zoekt, wier jeugd is verbloeid.

Miranda, die verwonderd bemerkte, dat haar meester geen enkel geluid maakte, verhief zich. Op dit uur was het de gewoonte van haar baas op het papier te krassen en de hond, die zelden met haar nagels kraste, omdat zij dat niet gemanierd vond, voelde vaag, dat haar baas het nu toch doen moest. Zij hief een slanke poot op en raakte zacht Hilary's knie aan. Daar zij niet werd afgeveerd, sprong zij op zijn schoot en voor dezen eenen keer haar bescheidenheid achterwege latend, nestelde zij zich in zijn armen en tegen zijn borst aan en likte hem over zijn heele gezicht.

Terwijl Hilary deze liefkoozing ontving, zag hij hoe Mijnheer Stone en het modelletje door den tuin terug keerden. De oude heer liep gejaagd en hield het overblijfsel van een gebroken stok in zijn hand. Zijn wangen gloeiden.

Hilary liep hem tegemoet.

„Wat is er gebeurd, vader?” vroeg hij belangstellend.

„Ik sloeg hem dwars over zijn beenen en ik heb er heelemaal geen spijt van!” Met die woorden liep Mijnheer Stone vlug naar zijn kamer.

Hilary wendde zich tot het modelletje.

„Het was een hondje. . . . Die man schopte het en toen heeft Mijnheer Stone hem geslagen. Hij brak zijn stok. Er kwamen verschillende menschen om ons heen staan; ze bedreigden ons.” Ze wendde haar gezicht naar Hilary. „O, ik was zoo bang! Mijnheer Dallison, vindt u hem niet. . . . vreemd?”

„Alle helden zijn vreemd,” mompelde Hilary.

„Hij wou hem weer slaan toen zijn stok al gebroken was. Toen kwam er een agent bij en ze liepen allemaal door.”

„Dat was dan zooals het behoorde,” zei Hilary. „En wat deed jij?”

Daar zij bemerkte, dat zij tot nu toe geen heldhaftigen indruk had gemaakt, sloeg het meisje haar oogen neer.

„Ik zou niet bang zijn geweest, als u bij ons was geweest. . . .”

„Lieve deugd,” mompelde Hilary, „weet je wel, dat Mijnheer Stone veel moediger is dan ik?”

„Ik geloof toch van niet,” stribbelde ze koppig tegen en keek hem weer recht in de oogen.

„Nu, goeden avond dan,” zei Hilary haastig. „Je moet nu zorgen, dat je gauw naar huis komt.”

Dienzelfden avond, terwijl Hilary met zijn vrouw na een einde-loos, vervelend diner naar huis reed, begon hij:

„Ik moet je iets zeggen.”

Een ironisch: „Zoo?” weerklonk van den anderen kant van het rijtuig.

„Met het model gaat het zoo niet goed.”

„Werkelijk?”

„Die Hughs schijnt tot over zijn ooren verliefd op haar te zijn.

... Hij heeft, meen ik, zelfs beweerd, dat hij jou wilde opzoeken.”

„Waarvoor?”

„Om over mij te praten.”

„En wat wil hij mij over jou zeggen?”

„Ik weet het niet.... Vuile praatjes, wat leugens....”

Er heerschte een stilte. In het donker bevochtigde Hilary zijn droge lippen.

Bianca zeide: „Wil je me ook zeggen, hoe je dat weet?”

„Cis vertelde het me.”

Een eigenaardig geluid als van een gesmoorden lach bereikte Hilary's oor.

„Het spijt me erg,” mompelde hij.

Toen zei Bianca:

„Het was heel vriendelijk van je, dat je het me vertelde. We gaan immers beiden onzen eigen weg. Waarom deed je dat?”

„Het leek me beter.”

„En natuurlijk ook omdat je begreep, dat die man bij me zou kunnen komen.”

„Dat had je niet behoeven te zeggen.”

„Je zegt niet altijd wat je moest zeggen.”

(Wordt vervolgd).

Tot behoud van 's lands schoonheid en instandhouding zijner monumenten.

EEN GROOTSCH PLAN.

HET is onzen lezers niet onbekend, dat plannen bestaan om de aardige beeldgroepen van het Schermerhek te Alkmaar, waarvan één in den loop der eeuwen enigszins beschadigd is (zie „Buiten” van 3 Aug. 1918), ter voorkoming van verdere niet onmogelijke beschadiging in het Museum op te bergen, en de afgietsels, ervan vervaardigd, op de hekpilaren te plaatsen. Wij hebben er indertijd B. en W. van Alkmaar een verwijt van gemaakt, en deze plannen afgekeurd. Ten onrechte, naar ons thans blijkt. B. en W. handelden volgens advies van Jhr. B. W. F. van Riemsdijk, terwijl mannen als Dr. Jan Kalf en A. W. Weissman zich later met dit advies hebben verenigd. Wij erkennen nederig, ons vergist te hebben; bij de meening van dergelijke tot oordeelen bevoegde mannen hebben wij ons neer te leggen, begrijpende dat de belangen onzer monumenten en 's lands schoonheid bij hen in veilige handen zijn.

In aansluiting hierop kunnen wij thans mededeelen, dat Z. Exc. de Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, op advies van de Monumenten-Commissie, heeft besloten in 't belang van onzen monumentenschat, met alle monumenten die aan baldadigheid of nadeelige invloeden van het weer blootstaan, op een dergelijke wijze te handelen. Zij zullen vervangen worden door afgietsels of getrouwe nabootsingen, voorzien van een duidelijk zichtbaar nummer, dat correspondeert met een nummer op de origineelen welke in een nieuw op te trekken afzonderlijk Museum van reusachtige afmetingen zullen worden ondergebracht. Na veel zoeken — het aanvankelijk hiervoor bestemde plein achter het Rijksmuseum te Amsterdam bleek al spoedig veel te klein te zijn — werd een geschikt terrein gevonden in de nabijheid van Nieuwersluis, het vrijwel in het centrum van ons land gelegen dorp, waar, zooals men weet, zéér vele treinen stoppen. Bij het Museum „tot behoud van 's lands schoonheid en instandhouding zijner monumenten” zooals de officieële naam zal luiden, die in de wandeling wel tot „monumenten-museum” zal worden verkort, zal een groote kazerne verrijzen voor de marechaussées, die met den bewakingsdienst in het Museum worden belast om alle baldadigheid in de kiem te onderdrukken, terwijl een corps brandweerlieden, van de modernste bluschapparaten voorzien, in een daarnaast te bouwen kazerne zal worden ondergebracht. Het weer zal ten strengste uit het Museum worden geweerd, zoodat deszelfs nadeelige invloed niet gevreesd behoeft te worden.

Zijn wij wel ingelicht, dan bestaat in den boezem der monumenten-commissie nog eenig verschil van meening over de vraag, of oude gevels in hun geheel naar het Museum zullen worden overgebracht, dan wel of alleen daaruit zullen worden gelicht hunne merkwaardigste fragmenten, als gevelsteenen, leeuwenmaskers, klauwstukken, en dergelijke, die ter plaatse natuurlijk door getrouwe imitaties zullen worden vervangen. Ook heerscht geen eenstemmigheid ten opzichte van de houding, tegenover torens van aanzienlijke hoogte aan te nemen. Waarschijnlijk zullen torens als die van de O. L. Vrouwekerk te Breda in drie fragmenten naast elkaar worden opgebouwd; daarbij zal een groote afbeelding worden gehangen van den oorspronkelijken toestand, zoodat ieder kan begrijpen, hoe de fragmenten op elkaar behooren te staan.

Men acht deze oplossing niet in alle opzichten bevredigend, maar om licht begrijpelijke redenen van praktischen aard en met het oog op de duurte der bouwmaterialen zal ze onvermij-

delijk blijken te zijn, terwijl bovendien een museumgebouw van zeer aanzienlijke hoogte 's lands schoonheid al te zeer zou schaden.

Het is nog niet zeker of in plaatsen met minder dan 1000 zielen de daaruit verwijderde monumenten door copieën zullen worden vervangen; vooral voor de meer afgelegen provinciën wordt dit niet noodig geacht. Veere zou dus b.v. geen copie van zijn Stadhuis ontvangen, aan hetwelk reeds — met dat van Middelburg — een eereplaats is toegedacht in de afdeling Huizen met torens, zaal IIIb (Zeeland).

De meening van enkele commissieleden dat ook alle moderne kunstproducten die aan vernieling bloot kunnen staan, dadelijk na hun vervaardiging in 't museum een plaats behooren te krijgen, vond geen algemeene instemming. Men vreesde voor plaatsgebrek en betwijfelde, of alle vernieling ten opzichte van bedoeld werk betreurd moest worden. Ook meenden enkelen, dat eerst de vernieling en verweering vele dezer scheppingen tot monument zou stempelen, zoodat dan eerst tot plaatsing in het museum en vervanging ter plaatse door getrouwe copieën (getrouw ook wat betreft de vernieling) zou moeten worden overgegaan.

Oorspronkelijke schilderijen, hangende in stadhuizen, kerken en andere voor 't publiek toegankelijke gebouwen, zullen uit alle deelen van 't land worden bijeengebracht en in een afzonderlijke ruime zaal gehangen; de gemeentebesturen enz. zullen door bekwame hand geschilderde copieën er voor in de plaats ontvangen. Waarschijnlijk zal een uitzondering gemaakt worden voor schilderijenverzamelingen, die kunnen bewijzen den eere-naam „museum” met recht te dragen — tenzij zich bevindende in gemeenten van minder dan 10.000 zielen.

De directie van het Monumenten-Museum zal worden opgedragen aan het Bestuur van den Bond „Heemschut” voor het behoud van de schoonheid van Nederland die reeds zijn groote ingenomenheid met de veelomvattende plannen heeft te kennen gegeven. Veelomvattende plannen inderdaad! Een reusachtig werk zal verricht moeten worden. Maar daarom mocht men ook geen oogenblik dralen. Reeds worden voorbereidende maatregelen genomen. Onze zegsman wist ons mede te deelen, dat onder toezicht van jhr. van Riemsdijk reeds een afgietsel wordt gemaakt van het fraaie monument in de Ned. Herv. kerk te Purmerend, dat de Rijksmuseum-directie vroeger te vergeefs aan de handen van het onbetrouwbare kerkbestuur heeft trachten te ontrukken door het aanbieden van een aanzienlijke som gelds, doch dat thans eindelijk in veiligheid zal worden gebracht, terwijl de heer Dr. Jan Kalf een ladder van geweldige afmetingen laat vervaardigen, om rustig ter plaatse te kunnen bestudeeren hoe de kerktoeren te Breda het best in drieën zal worden gedeeld.

Men is er zeker van, dat de Staten-Generaal de plannen zullen goedkeuren. Leden van alle partijen hebben ze reeds toegejuicht; slechts de heer Troelstra maakte eenige bedenkingen, omdat Duitschland nog niet tot iets dergelijks is overgegaan. Zelfs de heer D. Wijnkoop, hoewel bezwaar makend tegen de bewaking door marechaussées, heeft zijn hartelijke instemming betuigd met deze „nationalisatie der monumenten”, zooals hij 't noemde.

Van de zijde van gemeente- en kerkbesturen wordt geen tegenwerking gevreesd. Zij komen in 't bezit van fraaie copieën, die geen zorgvuldig onderhoud vereischen, en hebben dus alle redenen om tevreden te zijn.

Van Alkmaar begint weder de * * * victorie! Ziedaar dan een gelukkige oplossing, onze monumentenschat voor verdere vernieling vrijwarende, welke wij danken aan de beeldgroepen van het Schermerhek. En wederom blijkt, met hoeveel ernst Minister de Visser zijn taak opvat.

Het zou ondankbaar zijn er over te treuren, dat men eerst thans op dit lumineuse denkbeeld is gekomen. Er is wel veel verloren gegaan, maar er valt, goddank, nog veel te behouden! Vreugde voere dan ook den boventoon!

Wij noemden daar straks het stadhuis van Veere. Denkt eens aan, lezeressen en lezers, niet langer zal dat pronkjuweel, niet langer zullen de graven en gravinnen in zijn voorgevel door de schennende handen van de Zeeuwsche jeugd of van het weer worden bedreigd!

De niet-deskundige zal genieten van de copieën welke in 't geheele land worden opgericht, de deskundige zal er iets minder van genieten, maar rijkelijk vergoeding vinden in de monumentenschat bij Nieuwersluis, waar de volledigheid der saamgebrachte kunsthistorische uitingen hem genotvolle uren van studie zal schenken.

En als hij gedwongen is, zich ten slotte van deze collectie te verwijderen, zal hij, gaande langs de copieën van de standbeelden der heeren van Riemsdijk, Kalf en Weissman (de origineelen bevinden zich in zaal XXV (Standbeelden, afdeling standsteun, nos. 1—1005) welke den statigen toegangsweg tot het museum sieren, woorden van grooten dank stamelen aan hen, die onze monumenten hebben gered uit de klauwen der baldadigheid en der weersinvloeden. „Hoeders van de schoonheid van Nederland, hebt dank, dank!”

En zijn tranen van dankbaarheid zullen zich vermengen met het water van de lieflijke Vecht (de imitatie-Vecht wel te verstaan: de echte is ondergebracht in zaal L (Patriciërsbuitenverblijven, afdeling Vreeland-Zuilen, nos. 56.—1821).

En ontroerd zal de bekende eigenaar van hotel „de Kampioen” te Nieuwersluis het hoofd afwenden....

Foto C. Steenberg.

BIJ NIEUWENDAM.

DE DORPEN OVER 'T IJ.

DAT de naaste omgeving van Amsterdam totaal ontbloeit is van natuurschoon, is een onjuiste bewering. Ieder die de Gaasp, het Gein, de Angstel, de vaartjes tusschen Abcoude en Ouderkerk, de Amstel, de Schinkel, de Nieuwe Meer, de Poel bij Amstelveen en Bovenkerk kent, zal dit toegeven, en wie er uit onbekendheid anders over mocht denken, leze eens het artikel „Het natuurschoon om Amsterdam”, in „Buiten” van 14 en 21 September 1914. Daar valt rondom Amsterdam heusch heel wat te genieten, zelfs voor hen, die weinig oog hebben voor de rustige lijnen en zachte tinten van ons polderlandschap, en die alleen schoonheid zien in de grootsche combinaties en tegenstellingen van vormen en kleuren in berglandschappen. Een fiets-tochtje langs den Amstel naar Ouderkerk, en dan verder over Abcoude langs het Gein naar Weesp, zal hen ongetwijfeld bekeeren. En, het water moge de grootste aantrekkelijkheid aan ons polderlandschap geven, ook wie den blik afwendt van de met riet en wilgen omzoomde oevers der poelen, vaarten en slootjes, krijgt vaak tafereeltjes te zien, die meer schoonheid bieden, dan die van het sappige weidegroen alleen, dat ons, verwenden, als zóó iets gewoons voorkomt, dat we het eerst in zijn volle weelde waardeeren en er van genieten, als we teruggekeerd zijn uit landen, waar het bijna even zeldzaam is als bij ons de rotsen. En dan de pracht van onze wolkenluchten, waaronder het vredige landschap gespreid ligt!

Mooier nog moet het vroeger om de hoofdstad geweest zijn. We denken hier nog niet zoozeer aan hare onmiddellijke omgeving, waarvan de landelijkheid is opgeslokt door de zich uitbreidende stad, als wel aan dat geweldige binnenmeer, de Haarlemmermeer, en aan den breeden IJstroom, waarvan nog maar zoo weinig overbleef. Vruchtbare landouwen kwamen er voor in de plaats, maar tot de schoonheid der streek hebben deze polders slechts in geringe mate bijgedragen en den grootschen aanblik, die de verdwenen wateren moeten hebben opgeleverd, bieden zij zeker niet.

Toch heeft het eigenaardig karakter van het landschap om Amsterdam ook zijn nadeelen. Die uitgestrekte welige weiden, ze zijn zonder polsstok, en zonder zich schuldig te maken aan overtreding van het welbekende artikel 461 Wetboek van Strafrecht moeilijk te betreden, zoodat men gewoonlijk gedwongen is zich te bepalen tot den publieken weg, wat meestal wil zeggen straat- of grindweg, waardoor men — ook zoo er de gewenschte rust heerscht — zich toch altijd op eenigen afstand voelt van, niet is te midden van het landschap; op het water is een dergelijk bezwaar minder merkbaar, maar dan brengt het gebonden zijn aan enkele waterwegen weer nadeelen. Zooals men dolen kan door duin, bosch en hei kan men het niet door de lage landen om Amsterdam.

En dan is er nóg iets, dat, zoo het al niet de schoonheid der streek schaadt, misschien, toch naar onze overtuiging zeer velen,

wellicht onbewust, afhoudt van het er op uittrekken om van die schoonheid te genieten: het gemis van flinke dorpen, gelukkige en weldadig aandoende vereeniging van steedsche geslotenheid en gezelligheid en landsche vredigheid en rust, en waar het goed is even te verpoozen na de genietingen tusschen de groene landen onder het wijde hemelgewelf. Hoezeer is bijvoorbeeld Leiden in dit opzicht boven Amsterdam bevoorrecht!

Van de dorpen om Amsterdam hebben eigenlijk alleen het wat veraf gelegen Abcoude en Ouderkerk, dit laatste vooral dank zij zijn Amstel, beking. De rest is vrij onaantrekkelijk en als er wat te genieten valt, dankt men dit gewoonlijk aan het feit, dat men er tusschen de huizen het Hollandsche landschap pralen ziet, omdat ze zoo héél klein zijn, wat evenwel moeilijk een verdienste van het dorp zélf kan genoemd worden. Denk aan Diemerbrug, aan Amstelveen, aan Sloten, aan de dorpen aan de overzijde van het IJ. De slappe veengrond lokte nu eenmaal niet aan tot het bouwen van stoere dorpen, al bewijst Amsterdam zelf wel, dat hij geen onoverkomelijk bezwaar vormde, zoo men er eenmaal zijn zinnen op gezet had hier en niet elders te bouwen.

Die dorpen over 't IJ zijn eigenlijk niets dan huizenreeksen, langs den Waterlandschen zeedijk gebouwd. Mooi zullen ze wel nooit geweest zijn, maar als ze nog lagen aan de breede wateren van het IJ, zou menig Amsterdammer zich op schoone dagen laten overzetten, om van Buiksloot, Nieuwendam of Schellingwoude af te genieten van het gezicht over 't water op zijn mooie stad. Nu een strook lands ze scheidt van den stroom, waaraan ze hun ontstaan en hun gedaante van dijkdorp danken, blijven ze, op zich zelf geen schoonheid biedende, vrijwel onbezocht. Aantrekkelijker is Durgerdam, al is dit dorpje er niet op vooruit gegaan, sinds een groot gedeelte van zijn geboomte, op onze afbeelding nog te zien, in verband met de verzwareing van den zeedijk moest vallen. En Durgerdam ligt het verst van de hoofdstad af, en 't is er in de praktijk nog verder van af komen te liggen, sinds, ook al weer tengevolge van de versterking van den zeedijk, de weg er heen — men moest er toch al willen zijn om den tocht door dit zeer open hoekje van Waterland te ondernemen — niet meer langs het water, maar over Ransdorp voert, het kleine dorpje met zijn zwaren, ruïne-achtigen toren.

De geschiedenis dezer dorpen is eene van water en watervloeden en overigens niet uitermate belangwekkend. Buiksloot en Scellincwout, zooals Schellingwoude oudtijds heette, zijn de oudste, met IJdoorningherdam of IJjoerderdam, later Durgerdam geheeschen de voornaamste der drie te zijn, had tenminste een kapel, waarschijnlijk aan den St. Elizabeths-vloed in 1421, toen, na een doorbraak van den dijk daar ter plaatse, die van Ransdorp en

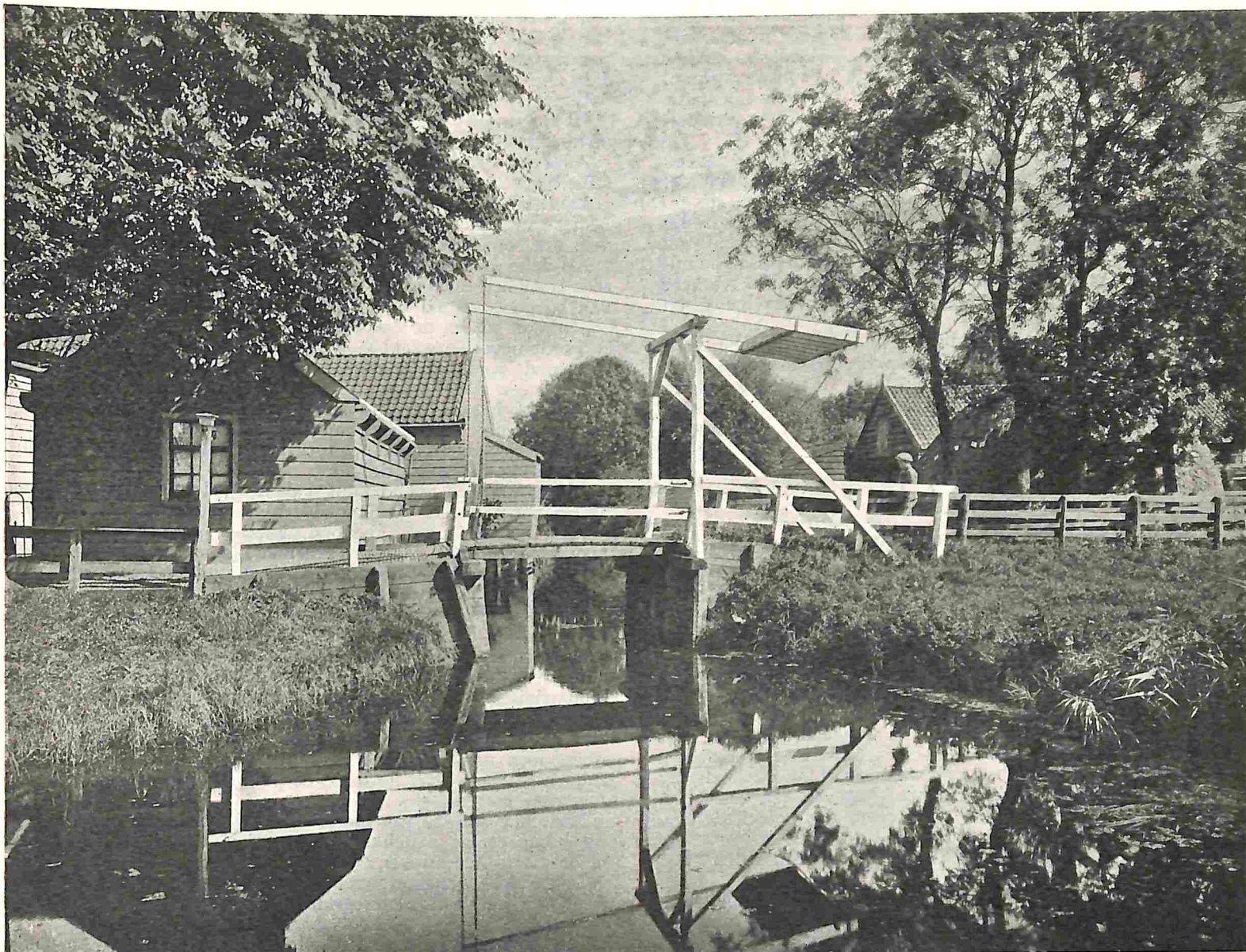

Foto C. Steenberg.

BRUGGETJE IN DURGERDAM.

Schellingwoude er een „nieuwen dam” 1) legden. Het nieuwe dorp werd, evenals Buiksloot, van iets grootere betekenis dan 't aanvankelijk belangrijker Schellingwoude, ten gevolge van de ligging der twee, bij toegangen tot de wateren van Waterland, en het verkeer der Waterlandsche boeren met het steeds groeiend Amsterdam bracht hun zonder twijfel voordeelen. Voor Buiksloot was het octrooi van 1660 voor de door- en overvaart van Amsterdam op de steden Purmerend, Hoorn, Monnikendam en Edam van groote waarde, en daaraan dankt het 't ongetwijfeld, dat het langen tijd het welvarendst van de drie is geweest, en iets daarvan is nog in zijn uiterlijk te zien, al tóont tegenwoordig Nieuwendam misschien meer, met zijn, in deze omgeving van houten en kleine steenen huisjes, stoer lijkende Katholieke kerk, en zijn nieuw zijstraatje, waarheen een zoowaar eenigszins monumentale brug leidt. Een groote verandering voor Buiksloot, dat al sinds 1665 door een trekvaart door de Volewijk, het lage buitendijksche land dat als een punt in het IJ tegenover Amsterdam uitstak, met het IJ was verbonden, bracht in 1824 het Noord-Hollandsch Kanaal, waartoe de trekvaart vergraven werd. Maar een nog grootere verandering, en thans ook voor de beide buurdorpen, bracht de aanleg van den dam en de Oranjesluizen bij Schellingwoude in 1872, en de daarmee verband houdende inpoldering van het grootste gedeelte van het IJ. Sinds dien tijd herinnert nog slechts de dijk, waarlangs de dorpen zich uitstrekken, aan den strijd, die hier met het water is gevoerd. Durgerdam alleen bleef zijn oude karakter bewaren, gelegen als het is aan het open IJ, dat hier welhaast in de Zuiderzee overgaat.

Wat er te zien is in Buiksloot, Nieuwendam, Schellingwoude? „Denk u een hoogen zwaren zeedijk in ruste; neem een lange rij lage huisjes, op zijn hoogst van twee, doch meest van één verdieping, hoofdzakelijk van hout gebouwd, maar nog al dikwijls met een steenen voormuur; plaats er een honderdtal van tegen den dijk aan; plant in het gunstigste geval nog een rij geschoren linden er vóór, en gij hebt een dijkdorp als Buiksloot,” zegt dr. H. Blink in zijn „Van Eems tot Schelde.” Iets dergelijks geldt ook voor de andere dijkdorpen; vooral in Nieuwendam echter is ook de buitenzijde van den dijk op vele plaatsen bebouwd, waardoor zoo iets als een dorpsstraatje ontstaan is. De houten topgevels vertoonen het bekende Waterlandsche type, dat men tot ver in Noord-Holland terug vindt; op een enkele uitzondering na zijn ze héél eenvoudig, maar ze missen de opvallende leelijkheid

van de meeste nieuwe huisjes, die vooral te Nieuwendam zijn gebouwd. Van de Protestantsche kerken is alleen die te Buiksloot oud, n.l. van de 17de eeuw, doch ze vertoont uitwendig weinig opvallends; inwendig verdienen de houten gewelven, in den noordelijken en zuidelijken uitbouw, gedragen door fraai gesneden consoles, en een houtsnijwerk boven den westelijken toegang, vermelding.

Laatstgenoemd snijwerk stelt, tusschen lofwerk, een boom met 12 penningen voor, waaronder de letters B.V.E.D.T.P.V.G.R.I.W. V.S.W.E.B.S. te lezen staan, die schijnen te beteekenen:

Boompje van essendouwe
Twaalf penningen van gouwe rood
Ist wapen van Schellingwouwe
En Buiksloot.

Zowel deze kerk, als die van Nieuwendam, Schellingwoude en Durgerdam bezitten predikstoelen, welke met fraai snijwerk versierd zijn en vermoedelijk alle uit het midden der 17de eeuw dagteekenen.

In Durgerdam staat nog een typisch houten gebouw op steenen voet, uit welks hooge dak een flinke koepeltoren rijst; een gevelsteen vertoont het jaartal 1687, vermoedelijk het jaar waarin het gebouw na den zwaren brand, die het dorp grootendeels vernielde, is hersteld. 't Is de oude kerk, nog in de 18de eeuw de „kapel” genoemd en toen als school gebruikt, terwijl het tevens een vertrek bevatte, waarin de „regenten” van Durgerdam en Utdam vergaderden, wat nog geen reden is om het als „voormalig Raadhuis” te betitelen, zooals in N. Holl. Oudheden (III blz. 82) is geschied. Durgerdam was nooit hoofdplaats van een eigen rechtsgebied of afzonderlijke gemeente, maar behoorde grootendeels tot Ransdorp, voor een klein gedeelte tot Schellingwoude. De voormalige kapel dient thans tot woning voor eenige gezinnen.

Veel moois valt er van deze nederige huizenreeksen met hun weinig monumentale gebouwen niet in beeld te brengen; enkele der mooiste kiekjes, na eenig zoeken verkregen, vindt men hierbij geplaatst. Er blijkt uit, dat ook in of bij deze wat schamele dorpjes voor den zoekenden schoonheidsminnaar nog wel wat van zijn gading is.

Wie door bovenstaande regelen wel eenigszins is opgewekt om eens nader met de dorpen over 't IJ kennis te maken, maar niet genoeg om er veel moeite voor over te hebben, bedenke wel, dat — behalve dan wat betreft Durgerdam — er ook niet veel moeite voor nóódig is. Nieuwendam ligt niet verder van het middelpunt der hoofdstad dan het Stadion; wie zich met de pont van de De

1) Verschillende schrijvers meenen, dat we hier aan het tegenwoordige Durgerdam hebben te danken, wat ons een vergissing lijkt.

Ruyterkade naar den Valkenweg laat overzetten, heeft daarna zeker nog geen half uur te wandelen, aanvankelijk door de Meeuwenlaan, die met zijn aardige reeds gebouwde en nog in aanbouw zijnde huizen aan de westzijde heusch niet onaardig is en het sieraad van dit afgelegen hoekje Amsterdam belooft te worden. Hij kan dan tevens eens kennis maken met het Volewijks-park of „Vliegenbosch” in de nabijheid. Is hem deze tocht te vermoeden, dan kieze hij de stoomtram of het havenbootje.

Buiksloot, Nieuwendam, en Schellingwoude zijn bijkans aaneengesloten, en Amsterdam groeit al dicht naar Nieuwendam toe. Ook zoo de oude dorpen niet door annexatie officieel van de gemeente Amsterdam deel gaan uitmaken, zullen zij toch spoedig in werkelijkheid een geheel met de hoofdstad vormen. Zal ook eenmaal over deze weiden de groote stad hare steenmassa's schuiven? De tijd is misschien niet verre meer, dat druk verkeer op den ouden Waterlandschen zeedijk moeilijkheden baart, en tot verbreedingsplannen leidt.

Thans is het er nog stil en vredig. En thans ziet men nog elk oogenblik, tusschen de kleine huisjes, op het grastapijt van het lage Waterland, verlevendigd hier en daar door het grazende vee en een rood pannendak, een tafereel van landelijke rust, waarvan de stoere steenklomp van Ransdorp's toren het middelpunt schijnt te vormen.

A. L.

TROUW.

EEN NOORSCH HERINNERING.

OP het blankglanzend dek van de Noorsche stoomboot de „Jupiter” gingen de twee Hollandsche meisjes. De stoomer, een postboot, varende van Bergen tot aan Hammerfest, zette bij genoegzame deelneming zijn reis verder voort: De Noordkaap.

Dit was thans het geval en een dertigtal passagiers van verschillende nationaliteit bevonden zich aan boord.

De Hollandsche meisjes waren veelal het middelpunt van een groepje jongelieden, vooral de Parijzenaars waren steeds in hun nabijheid. Deze, het Noorsch niet machtig, verzochten haar menigmaal hun tot tolk te zijn, wanneer zij hun bewondering over de prachtige streken wilden te kennen geven aan de Noren.

En in die dagen lachte hun alles tegen. De hemel, de zee, zelfs de grijze rotsen, zonden hun blijde groetenis...

Zij hadden verdriet gehad, doch nog niet leeren kennen „Het Groote Leed.”

En weinig vermoedden zij in hun overmoedige vroolijkheid, dat zij een blik zouden werpen in „Het Groote Leed” van een medemensch....

Zoo gingen zij over het blanke dek van de „Jupiter”, gedragen door levenslust verhoogd door de algemeene vriendelijkheid welke men hun betoonde.

Van 's morgens vroeg, tot vaak na middernacht, als de Noorsche schemer vaag, de omgeving bedekte — bewogen zij zich van het achterdek naar het voordek.

Naar het voordek, waar stond de groote, hooge, van ruw hout vervaardigde kist....

En altijd stond de jonge, ernstige Noor met de Viking gestalte daarnaast, starend in het golvenspel aan zijn voeten.

Hij stond daar zwijgend. Wanneer de jonge meisjes het woord

richtten tot hem, gaf hij een beleefd doch kort bescheid. Maar zijn blauwe oogen hechtten zich vaak met diepen weemoed op hun gelaat....

Een wereld van wanhoop lag in zijn blik, doch eerst later zouden zij begrijpen waarom.

Wat wisten zij van „Het Groote Leed” van hun broeder? Zij zongen en zetten zich, bijgestaan door het vroolijke troepje, op de kist, zongen blijde liederen, die wegstierven over de golven...

Zoo lang daar nog een mensch op dek was, bleef de jonge, stille Noor bij de kist.

Zijn slank silhouet teekende zich 's avonds laat af tegen den hemel van goud — waarin teer groene wolkjes zweefden als zoo-

vele anemonen aan kleuren rijk.

Als de laatste gast het dek had verlaten ging ook hij. Slechts ééns toen het eene jonge meisje een vergeten boek wilde halen van boven — stond de kist eenzaam op de voorplecht....

„Nu zijn wij bij de Lofodden en de zee is als een spiegel, maar er wordt nevel verwacht — vraagt u dus nu of de kapitein ons vanavond kan laten dansen, zooals hij ons heeft beloofd.”

Aldus een der Parijzenaars aan de Hollandsche meisjes.

Dansen! Ja, de kapitein had hun in Bergen reeds toegezegd dat bij kalme zee een geïmproviseerd bal zou plaats vinden.

De meisjes zochten hem op, deden het verzoek en tegen alle verwachting in, weigerde hij.

„Elken anderen avond kunt u dansen, al zou het bal den geheelen nacht duren. Vanavond echter niet, Frökene!”

„En waarom niet vanavond, kapitein, wij krijgen immers spoedig de nevelen van de Noordelijke IJszee, zegt u nu waarom?”

„Later,” klonk het antwoord. „Als u alles weet, zult u de eersten zijn om mijn weigering te billijken.”

„Eh, bien mesdemoiselles?” vroegen de jongelieden. — „Est ce que nous dansons ce soir?”

Maar toen zij van de weigering hoorden, troostten zij zich dat „Monsieur le Capitaine toujours si charmant pour ces dames Hollandaises” wel een gegronde reden moest hebben.

Dienzelfden nacht hoorde een der jonge meisjes dat de boot met half stoom begon te varen. Dit was geen zeldzaamheid geweest toen men nog voor temidden van Fjorden, waar kleine gehuchten lagen, wier inwoners de postboot verwachtten en haar tegemoet voeren.

Maar hier was de wereld niet meer bewoond. Rotsen en zee waren de eenige aanblik. Misschien lag er toch nog een dorpje in deze eenzame streken?

Dan klonken zachte stemmen, op fluistertoon gegeven bevelen. En heel zacht met regelmatigen roeislag, kwam iets nader en nader.

Dan zwiepte een touw en viel kletterend even in de golven, om schurend tegen een houten wand, te worden opgehaald.

Nu ratelde, knersend op de stang, een ketting.

Weer een bevel, iets luider, doordringender nu.

Een zwaar voorwerp gleed naar omlaag. De golven speelden met sterker zanggeluid, en spatten tegen den wand van het schip.

Een vaarwel geroep, woorden van dank — de roeislagen stil en regelmatig verwijderden zich, en de „Jupiter” voer wederom met vollen stoom op.

Maar ook dit scheen het jonge meisje niet te bevreemden, want zij hadden vaak onderweg in den nacht haringtonnen binnengenomen.

Zoo, gewiegd door het lied van de golven, sliep zij weder in.

Toen de meisjes den daaropvolgenden morgen boven kwamen op het blankglanzend dek, was de plaats waar de groote houten kist had gestaan, verlaten, en de slanke silhouet van den stillen jongen Noor teekende zich niet meer af tegen den voorgrond van zee en hemel.

Toen naderde hun de kapitein en verzocht de meisjes in zijn kajuit te komen.

Hun droeg hij op om aan de passagiers mede te deelen hetgeen hier volgt:

Temidden van woeste rotsen bespoeld door de zee, in den omtrek der Lofodden, woonden twee jonge menschen die elkan-

der zeer lief hadden. De bewoners van het kleine gehucht hunner inwoning leefden voornamelijk van visscherij en jacht op wilde eenden.

Eindelijk hadden die beiden genoeg verdiend om een huisje te kunnen kopen, een paard en een koe. Hun huwelijk moet zijn geweest een droom van geluk. Nog was er geen jaar verstreken, of het jonge vrouwtje werd ziek.

Er gaan vele dagen voorbij vaak, eer men een dokter kan laten halen. Gedeeltelijk met een schuitje, dan weer per kariool, kwam de man der wetenschap aan het huisje, daarginds in het hooge Noorden.

Hij vermocht haar geen hulp te verleen. Er was misschien nog een kans. Haar te laten gaan naar het groote Zie-

Foto C. Steenbergh.

GEZICHT OP DURGERDAM, MET HET TORENTJE DER „KAPEL.”

kenhuis te Christiania om door de grootste beroemdheid onder de geleerden te worden geopereerd.

„Christiania!”

Toen de jonge menschen dit vonnis vernamen, huiverden zij. De stad lag immers mijlen en mijlen ver en zij hadden geen middelen tot vervoer. Het vrouwtje wenschte geen offers aan te nemen en vond vrede met de gedachte aan den dood.

Niet aldus de jonge echtgenoot.

Hij verkocht zijn huisje, het paard, de koe, en geholpen door vrienden, konden zij de moeitevolle reis ondernemen. Zij kwamen eindelijk te Christiania aan.

De operatie was gelukt. Maar het jonge vrouwtje moest sterven.

Maar om haar henen, in de groote stad en de vreemde omgeving klonk een lied.

Het was het lied van de zee, de fjorden, de rotsen..

Toen was het dat zij haar groote bede stamelde: te mogen worden begraven, dáárginds....

En de ontroostbare echtgenoot die thans niets meer over zou hebben — beloofde het haar.

Zoo is zij dan rustig heengegaan....

Met zijn lot begaan, schonk de operateur hem niet alleen het hem verschuldigde bedrag, maar nog eenig reisgeld tot Bergen. De doorkist vergezelde hem als grijnzend spook....

Maar het was nog ver van Bergen naar het hooge Noorden! Hoe zou hij daarheen komen? Aan zijn dringende bede hem met het lijk, aan boord te nemen, werd door geen der scheepskapiteins gehoor gegeven.

Immers, gezien het bijgeloof der zeelieden, zou deze last reden zijn tot schipbreuk.

En toch had hij het zijn stervend vrouwtje beloofd, dat hij haar thuis zou brengen.

„En toen ontmoette ik hem”, sprak de kapitein van de „Jupiter” bewogen. Ik beloofde hem te doen hetgeen de anderen hem hadden geweigerd. Echter op één voorwaarde.

Dat de kist moest worden vervat in een zoodanig houten omhulsel, dat geen vorschend oog ook maar in de verte zou kunnen vermoeden, welken gruwbaren last het herbergde.

En dit beloofde hij mij. Geen der manschappen, slechts de eerste stuurman, dien ik sedert jaren kende, werd in het geheim genomen.

Natuurlijk mocht ook geen enkel passagier hiervan iets vermoeden.

„Toch deed u verkeerd, kapitein,” zei een der Hollandsche meisjes. „Denkt u zich een oogenblik in de plaats van dien armen, armen man, waar hij ons vroolijke liedjes hoorde zingen in de naaste nabijheid van de afgestorvene! Erger nog, hoe vaak niet hebben wij gezeten op de kist en met de voeten er tegenaan getrommeld. Och, hadden wij het maar geweten!”

„Als ik u in mijn vertrouwen had willen nemen, laat ons dit even aannemen, hoe zoude ik vooruit hebben kunnen weten dat ook gij niet bang zoudt zijn te reizen met een lijk. Neen, er moest gezweven worden. Ik nam hem mede als vriend en ook als vriend heeft hij mij begrepen en vannacht gedankt. Want dit was de reden — dat ik, hoe onaangenaam het mij ook was, u moest weigeren te dansen. In de afgelopen nacht zijn wij zoo dicht mogelijk bij de plaats zijner inwoning geweest. Trouwe vrienden, van tevoren verwittigd, hebben met hun bootje de kist gehaald. Ach, het was zoo hartverscheurend, het gelaat te aanschouwen van dien armen beroofde, die haar „thuis” bracht — maar als doode....”

„Wat moet er in hem zijn omgegaan bij ons gedartel,” zeiden de meisjes. „Zijn gelaat stond altijd strak en effen, nauwelijks gaf hij antwoord als wij met hem spraken. Konden wij het maar ongedaan maken, en nu is het te laat!”

Zoo hadden zij een blik geslagen op „Het Groote Leed” van een medemensch.

Toen zij diep bewogen den kapitein verlieten, ontmoetten zij de Franschen die op hen hadden gewacht.

„Eh, bien, et la raison, Mesdemoiselles?”

Een hunner wendde den blik naar het voordek, naar de ledige plaats en ontblootte het hoofd. De ander echter riep hem tot zich: „Allons serrer la main au capitaine..”

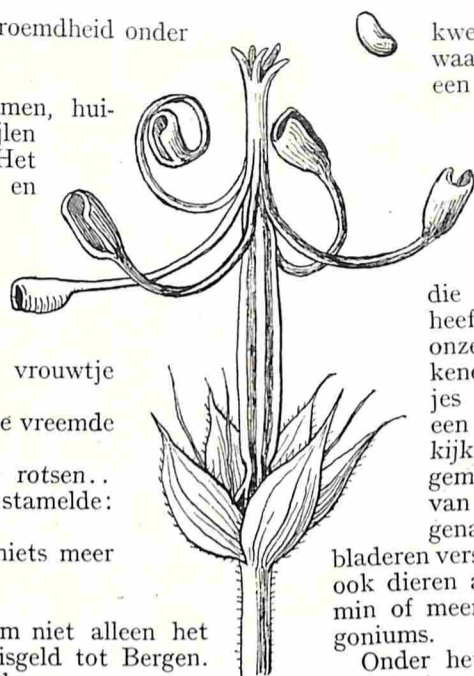
Maar geen enkelen avond, ook niet op de terugreis, werd er gedanst.

Er zweefde voor hen die het wisten, als de geest der jonge doode, over het schip dat haar had gevoerd naar huis....

JO DE VOS.

De wilde geranium.

HET geslacht der geraniums is in ons land vrij goed vertegenwoordigd. Hierbij hebben we niet op 't oog de plant, welke in den volksmond zoo heet, de bekende ge-

VRUCHT MET STEM-PELS VAN DE WILDE GERANIUM.

kweekte geranium, die zoowel in achterbuurten, waar zelden of nooit een zonnestraal doordringt een kleurig plekje achter stoffige ruiten toover, als met haar vlammend, gloeiend rood de gazons omzooit van de groote buitenplaatsen, neen die plant bedoelen wij niet, want eigenlijk heet die niet geranium doch pelargonium. Doch wij denken thans aan de echte wilde geraniums, waarvan er in ons land reeds een dozijn gevonden zijn. Een daarvan kent ieder,

die wel eens wat aan wilde planten „gedaan” heeft, n.l. de geranium robertianum, welke, in onze taal den minder welluidenden naam van stinkende ooievaarsbek draagt. De kleine roode bloempjes van dit plantje kunnen zoo aardig van onder een heg of uit het hakhout langs den weg ons aankijken, dat men het kleine ding niet spoedig onopgemerkt voorbij zal gaan. De Hollandsche naam van deze bloem houdt verband met den onaangename geur, welke de klierharen op stengel en bladeren verspreiden. Hoogstwaarschijnlijk schrikt dit geurtje ook dieren af en beschermt het dus de plant. Die geur is min of meer eigen aan alle geraniums en ook aan de pelargoniums.

Onder het dozijn, dat in ons land in het wild gevonden is, komen er verschillende voor, die vermoedelijk slechts verwilderd zijn. Dat is b.v. het geval met de Geranium sanguineum, die prachtige purperroode bloemen draagt. Ook de geranium pyrenaicum is oorspronkelijk niet inheemsch, terwijl de geranium pratense met haar mooie blauwe bloemen, welke op onze afbeelding hieronder te zien is, al evenzeer onder verdenking staat een uit tuinen gedeserteerde sierplant te zijn. Hoe dit zij, de laatste treft men op beschaduwde grasgronden nog al eens aan, zoodat zij zich in de vrijheid best schijnt te kunnen schikken.

Op biologisch gebied is die geranium pratense een interessante plant. In de eerste plaats levert haar bloem een voorbeeld van een goed geregeld huishouden, waar alles op zijn tijd geschiedt. Is de bloem pas open, dan staan 5 meeldraden recht op om den nog onrijpen stempel. Zoodra dit vijftal van zijn stuifmeel is ontlast, buigen zij zich terug, tot zij ongeveer horizontaal komen te staan en wordt hun plaats ingenomen door een tweede vijftal. Zijn ook van deze de stuifmeelhokjes geleidigd, dan buigen zij zich op hun beurt terug en nu worden de 5 stempels, die tot nu toe dicht aaneengesloten lagen, rijp en krullen zich buitenwaarts. Door deze inrichting wordt voorkomen, dat de stempels bevrucht worden door stuifmeel uit de zelfde bloem. De bevruchting zelve wordt tot stand gebracht door bijen en hommels, die de honigklijertjes onder de bloemblaadjes uitzuigen en bij het rondraaien in de bloem het stuifmeel, dat zij aan hun bontjasje meedragen, op de stempels afstrijken.

Nog iets anders vertoont de bloem van geranium pratense ons. Als knop hangt zij zedig naar beneden, maar zoodra de bloem geopend is, heft zij fier het hoofd omhoog, alsof zij de insecten te kennen wil geven, dat zij gereed is bezoek te ontvangen. Is de bloem bevrucht, dan krommen de stelen zich weer en buigt zij het hoofd opnieuw benedenwaarts, maar de rijpe vrucht staat weer opgericht.

De vrucht is eigenlijk het aardigste aan de heele plant. In de eerste plaats heeft deze haar den Hollandschen naam van „ooievaarsbek” bezorgd, daar de vrucht inderdaad op den snavel van vadertje langbeen gelijkt. Een verwante soort houdt er

Foto C. Steenbergh.

WILDE GERANIUM.

dergelijke vruchten op na en daarom noemen we die „reigersbek.“

Bij het rijpen wordt de stijl met de 5 stempels droog en hard en eindelijk laten de 5 vruchtjes los van den stempel, waarbij zij elk bevestigd blijven aan een smal reepje, dat voorloopig nog tegen het middenzuiltje blijft zitten. Droogt de stijl verder in, dan komt er een oogenblik, waarop die reepjes los laten van het middenzuiltje, behalve heel bovenaan, zich snel naar buiten krommen en daarbij het zaad wegschieten. (zie fig.) Dit gaat met zulk een kracht, dat de zaadjes soms enkele meters ver weg vliegen, wat de verspreiding der plant in de hand werkt.

Bij de verwante reigersbekken is dit mechanisme nog veel vernuftiger. Daar wordt n.l. niet het zaad weggeschoten, doch dit blijft aan het bovengenoemde reepje verbonden en laat daarmede gezamenlijk los van het middenzuiltje. Dat reepje is bij de reigersbek bovendien kurkretkervormig gewonden en zeer hygroscopisch. Bij vochtig weer ontspannen de wendingen zich, bij droog weer krullen zij wat meer in elkaar. Bovendien is het reepje voorzien van stijve haartjes waardoor het zich aan gras, steentjes en andere voorwerpen vasthaakt. Ligt het zoo voor anker, b.v. in het gras en werkt de vochtigheidstoestand der lucht op den kurkretker in, dan is het gevolg, dat het zaad een soort borende beweging begint te maken, nu eens vooruit, dan weer terug. Zoo werkt het zaad zich langzaam vooruit, want de achterwaarts gerichte haartjes beletten het teruggaan. Is eindelijk de aarde bereikt, dan heeft de borende beweging tot gevolg, dat het zaad in den grond doordringt, waardoor de kans op ontkiemen wordt vermeerderd.

Ooievaarsbek en reigersbek, het zijn beide heel gewone onkruiden. Zij staan in de flora's niet aangeteekend met een of meer z'jes en toch, zij hebben ons meer te vertellen dan menige plant, die als groote zeldzaamheid door zeker soort „natuurliedhebbers" wordt nagejaagd. M.

EEN VRUCHTENPARADIJS.

IN Drechteland, de vruchtbare streek tusschen Hoorn en Enkhuizen, heeft de bevolking zich, van vele jaren her, altijd toegelegd op het kweken van vruchten. Naast de veeteelt, met de daaraan verbonden kaas- en boterbereiding, en ook den verbouw van landbouwproducten, hebben de bewoners profijt getrokken van de bijzondere geschiktheid van den grond voor den teelt van boomvruchten, bessen enz. De geheele landstreek, die in Aardrijkskundige boeken bekend staat als „De Streek," heeft daaraan 'n groot deel van haar bloei te danken; ook de dorpen Venhuizen, Wijdenes, Schellinkhout en

Foto C. Steenberg.

PEREBLOESEM.

voer zorgden en 10% voor hun bemoeiingen rekenden. Zij verzonden de vruchten, voorzover die niet in ons land bleven, naar 't buitenland, hoofdzakelijk bessen, pruimen, hazelnoten, ook groenten, kruisbessen enz., 't meest naar Engeland. Per stoomboot en later per spoor werden vele jaren lang de producten naar Amsterdam vervoerd en verder met zolderschuiten naar de markt aan de Marnixstraat.

Toen in 1888 de lijn Medemblik — Hoorn tot stand kwam, konden de vruchten rechtstreeks naar Amsterdam worden vervoerd. Sommige „tuinders" wenschten in verloop van tijd niet langer van de Amsterdamsche tusschenpersonen afhankelijk te zijn. Ze wenschten den verkoop zelf in handen te hebben. Een driemanschap, bestaande uit de tuinders W. Balk te Zwaag, P. Gons en W. A. Klok te Bangert, richtte 'n vereniging op, die 'n voorkoopveiling in 't leven riep. Ze gingen bij de tuinders rond om hun te vragen, hoeveel en welke producten ze op de veiling zouden willen verkopen. Aan de groothandelaars en fabrikanten van vruchtensappen werd bericht, hoeveel ze zouden kunnen inkoopen. Dezen zonden hun afgevaardigden naar De Bangert, naar het café „De Bessentuin," waar de eerste veilingen

Oosterleek, die ten Zuiden van „De Streek" liggen en niet minder: Zwaag en De Bangert, aan den Noordkant van de rij van zeven dorpen tusschen Hoorn en Enkhuizen.

In Zwaag en De Bangert kwam en komt nog in vele landerijen een onkruid voor, dat den naam draagt van akkerpaardenstaart, in Noord-Holland gewoonlijk „unjer" genoemd. Deze plant die uiterst moeilijk, zoo niet onmogelijk, geheel kan worden uitgeroeid, is schadelijk voor 't vee, en de weiden, waarop dat kruid voorkomt, zijn daardoor minder geschikt voor het bedrijf der veeboeren. Vandaar dat reeds van vroege tijden af tuinbouw en vruchtenteelt beoefend werden. Het woord *Bangert*, dat 'n verbastering is van bongerd of boomgaard, duidt dit reeds aan. In Zwaag komen naast de veeboeren 'n groot aantal „bessenboeren" voor. De Bangert wordt *uitsluitend* bewoond door de laatsten. De Hoornsche Kroniek vermeldt dat in 1423 zeker Jan Heesjes uit Hoorn het eerst zich in die streek met de aanplanting van vruchtenboomen en bessenstruiken bezig hield. Deze zal dus de stichter van den zoo bloeienden tak van nijverheid zijn. Verdere geschiedkundige feiten zijn mij niet bekend, dan alleen, dat bij de groote doorbraak in 1825 alle tuinen op 'n paar van de hoogst gelegene na, verwoest zijn, zoodat, toen het land weer droog kwam, alles op nieuw moest worden aangeplant.

De vruchten werden per schuit en per wagen naar Hoorn gebracht en van daar per schip naar Amsterdam.

In de hoofdstad woonden de commissarissen, die voor het verdere ver-

plaats hadden; waar de eerste veilingen plaats hadden; maar steeds in voorloop, te leveren over 'n week. De partij mocht door de koopers in haar geheel of bij gedeelten worden genomen, maar ze moesten 20% als waarborgsom storten. De vruchten werden bij de levering per as of per schuit naar het station in Zwaag gebracht. Dit duurde op deze wijze 'n paar jaar. In 't eerst had het driemanschap weinig medewerking, meermalen veel tegenwerking. Vele tuinders waren van oordeel, dat men Amsterdam niet kon missen. Anderen keken de kat uit den boom, of deden voor 'n klein gedeelte mee en leverden nog eerst het meest voor de verzending aan de commissarissen te Amsterdam. Maar met volharding hielden de bovengenoemde drie heeren stand en meer en meer nam het vertrouwen in hun werk toe. In overleg met de spoorwegmaatschappij, die haar belang begreep, werd de veiling verplaatst naar 'n stuk grond bij het station. Eerst had de verkoop, die nu geen veiling in voorloop meer was, plaats in de open lucht. Later in 'n tent van zeildoek. Er werd 'n vereniging opgericht met aandeelen van . . f. i., om de deelneming zoo algemeen mogelijk te maken.

EEN VRUCHTENPARADIJS. BLOEIENDE APPELBOOMEN IN DE BANGERT.

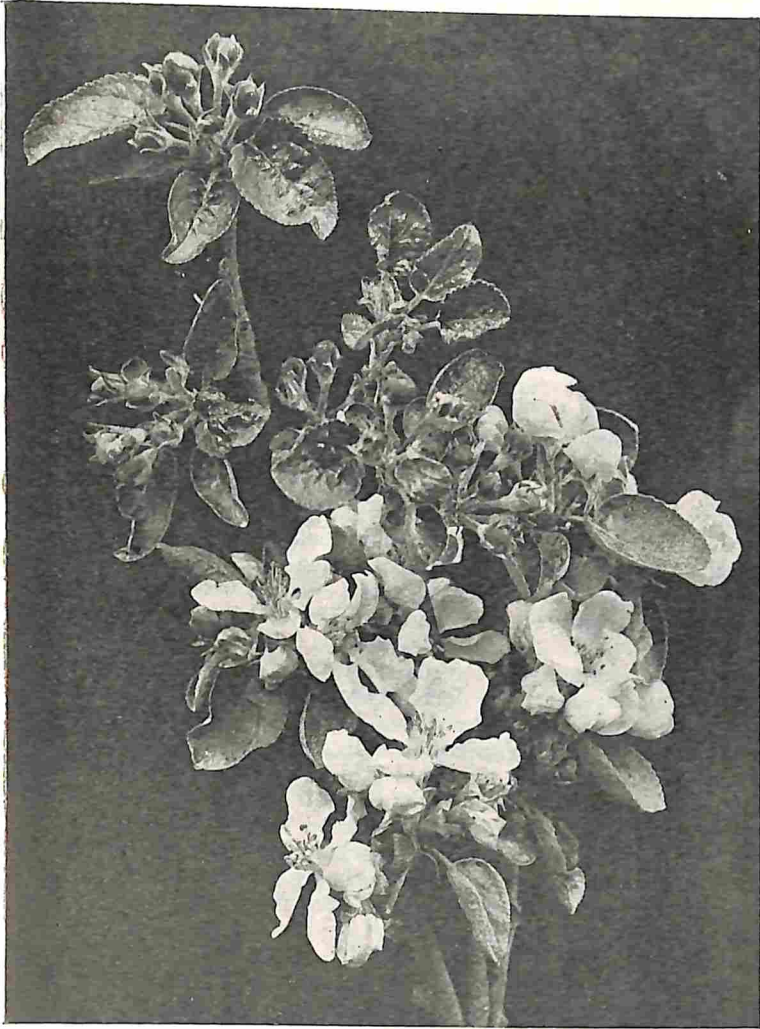

Foto C. Steenberg.

APPELBLOESEM.

Maar met groote moeite konden de aandeelen geplaatst worden.

Na verloop van tijd zagen de boeren en de tuinders echter hun belang in en het aantal van hen, die al hun vruchten naar het terrein bij het station brachten, nam meer en meer toe. In het eerst leverden de verkoopters hun eigen emballage: halfmudmanden en kwartmudden (waarvan het bovenste gedeelte door 'n net, dat dichtgeknoopt werd, was afgesloten) ook zakken voor de vruchten en voor de bessen kleine manden, kiepjes geheeten met 'n inhoud van 10 pond, en „Haagsche” mandjes van 20 pond.

In 1908 werd 'n houten veilingsgebouw opgericht, nadat van de spoorwegmaatschappij en van 'n grondeigenaar 'n stuk land was gekocht, en in 1912 werd dit gebouw aanmerkelijk uitgebreid. Het aantal leden nam zeer toe, toen de zaak eenmaal zoo goed marcheerde. Als voorzitter fungeerde de Heer W. Balk, die nog steeds al z'n krachten wijdt aan 't zoo uitnemend geslaagde werk. Deze wakkere pionier, de eigenaar der kweekerij „Pomona”, aan wiens volhardend streven en helder inzicht de geheele streek buitengewoon veel te danken heeft, geeft bovendien of gaf vroeger des winters in avondcursussen les in de tuinbouwkunde te Zwaag, Schellinkhout, Nibbexwoud, Bangert, Hoorn, Andijk en Beemster. Jongelieden zoowel als volwassenen, zelfs ouden van dagen, telt hij onder z'n leerlingen. Als 'n echte autodidact heeft deze eenvoudige tuinder zich hoofdzakelijk door zelfstudie bekwaamd voor 't diploma van tuinbouwleeraar. Hij is één dergenen, die inzagen, dat de practische land- en tuinbouw op wetenschappelijken grondslag moet steunen, indien men het hoogste bereiken wil dat kan worden bereikt. Bij de oprichting van het veilingsgebouw werd niet meer toegestaan, dat de verkoopters hun eigen manden enz. als emballage gebruikten. De vereeniging voerde platte manden „bussels,” in van 20 pond, later kwart halve en heele bussels; de laatste van 40 pond. In de drukke tijden heeft alle dagen 'n veiling plaats; anders 3 maal, 2 maal of 1 maal per week. De veilingstijd duurt van Mei tot het einde van November.

Op de veiling te Zwaag worden voornamelijk vruchten verkocht; bessen, roode, witte, zwarte bessen; de profielic-bessen, 'n nieuwe soort, hebben 'n groote vrucht en dichte trossen) pruimen, peren, appels, hazelnoten, frambozen, aardbeien, kersen; ook worden er meloenen en tomaten geveild. Een nieuwe tak op de veiling vormt de groentenverkoop.

De druiventeelt in kassen (de eerste

werd in 1904 gebouwd) zou in de laatste jaren wel zijn toegenomen, als de duurte der materialen in dezen abnormalen tijden bouw er van niet had tegengehouden.

Het onderstaande staatje geeft in getallen aan, hoe van 1909 tot en met 1917 de omzet is toegenomen.

In 1909 werd voor 10.750 verkocht; in de daarop volgende jaren (in ronde getallen) 25000, 67000, 77000, 160.000, 90.000, 105.000, 255.000 en 415.000 gulden. Uit het verslag der algemeene vergadering in Februari 1918 gehouden, teeken ik aan dat in 1917 in het veilingsgebouw te Zwaag zijn verkocht:

510.880 pond en 213 stuks	appelen	voor f	35575.26 ⁵ ;
711.163 „ en 430 „	pruimen	„ „	52409.53 ⁵ ;
3095.450 „ en 65 „	peren	„ „	150701.22 ⁵ ;
445.669 „	roode bessen	„ „	60226.69 ⁵ ;
35.381 „	witte „	„ „	5100.45 ⁵ ;
166.621 „	zwarte „	„ „	24238.95 ⁵ ;
131.621 „	hazelnoten	„ „	26657.70;
266.584 „	kruisbessen	„ „	25607.05 ⁵ ;
15.755 „	aardbeien	„ „	3160.82;
37.538 „	druiven	„ „	9792.26 ⁵ ;
66.228 „ en 66000 stuks	slaboonen	„ „	4619.93;
51.984 „ en 230955 „	snijboonen	„ „	4305.01 ⁵ ;

Voorts komen op het lijstje voor: augurken, aardappelen, andijvie, bieten, bossen bloemen, bloemkool, frambozen, koolrapen, komkommers, kersen, meirapen, meloenen, mispelen, morellen, prei, peterselie, postelein spaansche peper, peulen, radijs, rabarber, spinazie, seldrie, kropsla, spruitjes, tomaten, uien, vijgen, wortelen, witlof en zuring. Hieruit blijkt wel, dat de teelt der tuinders van „Bangert en omstreken” niet eenzijdig is. Steeds gaan ze door met proeven te nemen met nieuwe producten, b.v. in 1918 met tabak en met zonnebloemen. Dit laatste gewas geeft zaad, dat uitstekend voor kippenvoer kan dienen of ook zeer goede olie oplevert, terwijl de lange en stevige houtachtige stelen voor brandstof kunnen dienen.

Hoogst interessant is het 'n veiling bij te wonen. De koopers zitten, ieder op z'n vaste plaats, in banken, die amphitheatersgewijs gebouwd zijn, tegenover 'n groot bord, waarover zich 'n wijzer beweegt, die door electriciteit wordt voortbewogen. Op kleine lage wagentjes worden de producten, die geveild worden, achtereenvolgens vóór het bord gebracht. De afslager deelt mee, hoeveel pond pruimen, peren enz. telkens worden aangeboden en de koper heeft slechts op 'n knopje, dat vóór hem in de bank is aangebracht, te drukken, als de wijzer den prijs aanwijst, dien hij wenschte te besteden. Zóó wordt telkens automatisch aangewezen, wie de koper is en welken prijs hij biedt. De boekhouder teekent aan en aan het eind van de veiling krijgen alle koopers hun veilingbriefjes, waarop genoteerd staat, wat ze gekocht hebben en hoeveel zij moeten betalen op het kantoor in 't veilingsgebouw. De producten worden per as aangevoerd of per schuit; in 't laatste geval tot onder de overdekte kap aan de zijde van het gebouw; daarna gelost en gewogen. Vervolgens worden de wagentjes, waarop de producten geplaatst worden, in volgorde tusschen het wijzerbord en de banken der koopers gereden. Op deze wijze geschiedt de verkoop zeer geregeld en kan er veel worden verkocht in betrekkelijk korten tijd.

Het is opmerkelijk, hoe zorgvuldig er door de tuinders van elk stukje grond profijt wordt getrokken. In 't midden der tuinen staan de vruchtboomen en de bessenstruiken; aan den kant, dikwijls zelfs hangend over de slooten staan de pruimen, de hazelnoten, de mispelen; om die vruchten te plukken gaan de tuinders langs de wallen met een schuitje, waarin 'n ladder gezet wordt tegen de boomen aan. De groote boomen, zooals die vroeger

Foto C. Steenberg.

EEN VRUCHTENPARADIJS. HET KERKJE TE ZWAAG.

EEN VRUCHTENPARADIJS.
LORD SUFFIELD-APPELS.

algemeen voorkwamen, maken steeds meer plaats voor piramiden en de vruchten, die geteeld worden, zijn ook grotendeels andere dan die van voorheen. De dirkjesperen, de prinsperen, de juttien, de zure noblessen, de zoete kandijappelen, de vintjes, de Schager-roodjes en tal van andere peren- of appelsoorten hebben meest alle plaats gemaakt voor groote en fijne vruchten, geplukt van struikvormige boomen, die kort na geplant te zijn reeds vruchten dragen, zoodat het spreekwoord: „het boompje groot, het plantertje dood” niet meer geldt.

Merkwaardig is hoe veel verschillende producten de kassen kunnen opleveren. In die kassen, die den eigenaardigen naam van *warenhuizen* dragen, worden onder meer b.v. gelijktijdig of achter-eenvolgens geteeld: raapstelen, spinazie, kropsla, aardappelen, spercieboonen, snijboonen, wortelen, bloemkool, komkommers, tomaten vooral met het oog op de vervroegde kultuur. Van deze warenhuizen moeten in den winter de ramen, die het dak vormen, worden afgenomen om den grond aan de lucht bloot te stellen, daar hij anders door gebrek aan zuurstof onvruchtbaar zou worden, hoe zorgvuldig ook bemest. Voor de druivenkassen is dat niet noodig, daar de wortels der druiven, die langs den kant staan, hun voedsel buiten de kas zoeken.

Het zal wel niet behoeven gezegd te worden, hoe buitengewoon interessant en hoe genotvol 'n bezoek aan deze welvarende en heerlijke streek is voor ieder, die iets voelt voor de schoone natuur en voor het werken en streven van onze wakkere tuinders. Wie in 't voorjaar, als alles in bloei staat, tusschen de welig bloeiende boomen wandelt en overal, waar hij 't oog laat gaan, die schitterende bloesems om zich heen ziet, moet haast meenen, zich in 'n droomenland te bevinden. Maar in den nazomer, als de volbeladen takken onder den rijken zegen naar de aarde buigen, is het schouwspel niet minder verheffend. Wanneer men verneemt, hoe de vruchtentelers en de tuinbouwers steeds voortgaan zich te ontwikkelen, hun producten te veredelen en de productiviteit voortdurend te vermeerderen, dan kan men van deze landstreek zeggen, wat de oud-minister Cremer verklaarde van Deli: *Het is het land der onbegrensde mogelijkheden.*

J. SCHUITEMAKER Czn.

De kunst van kievitseieren zoeken

DOOR W. HIELKEMA EN A. TERPSTRA.

VII. BEGIN EN EINDE VAN DEN ZOERTIJD.

HOE de eierenjager maar niet klakkeloos te werk kan gaan doch zich in zijne methode moet richten naar omstandigheden van allerlei aard, zal het duidelijkst blijken, indien we hem in het begin en tegen het einde van den zoektijd gadeslaan en zijne werkzaamheid in de eerste met die in de laatste periode vergelijken.

We zijn in de laatste helft van Maart.

Zware wolken maken zich los van de Westerkim, klimmen omhoog, onderscheppen het zonlicht en ontlasten zich in regen, sneeuw en hagelbui. De bolle voorjaarswind, guur nog, vaart in vlagen over de vlakke, klaagtonen ontlokkend aan de kale twijgen van wilgen- en elzenboschjes, kabbelend het koude water der veenplassen, suizend door de warrige hoge heidestruiken. Over het veld glijden de wolken schaduwvlakken; langs den donkeren boschrand in de verte schuift een hagelbui een ijlen sluier.

Een grijsbruin viltkleed van mos en grassen, met scheuren en gaten hier en daar, waar de hemel zich spiegelt in het stille moeraswater, teekent den loop der slinke. Dood en dor is de heide. Als eene moment-opname van eene golvende zee ligt de ontginning, waar sterke ploegossen den bodem hebben omgekeerd; slechts enkele mannen werken aan slooten, die hun beloop door witte zandwallen van verre kenbaar maken.

In den maagdelijken bodem der Woeste, naar welken de immer wroetende mensch nog niet de hand heeft uitgestrekt om hem te dwingen tot een vervroegd ontwaken, sluimeren nog alom de kiemen van het nieuwe leven in hunne beschuttende windselen. Geen ontluikend natuurschoon lokt nog den mensch naar buiten; zij, die straks met allerlei ballast beladen de harmonie der schepping zullen verstoren, hokken thans nog bij den kachel en verzekerden, meewarig hoofdschuddend, elkander, dat Maart zijn staart roert.

Doch de eierenjager is reeds in 't veld.

In 't middagschaft, na den haastig genuttigden maaltijd, richt hij zijne schreden naar de vlakke. En 't is niet voor 't eerst, dat hij daar verschijnt. Van toen de eerste kieviten verschenen, in 't laatst van Februari, is hij geregeld poolhoogte komen nemen. Hij heeft opgemerkt, hoe de eclaireurs, de enkele vogels, die vooruit gereisd waren als om het terrein te verkennen, gevolgd zijn door de koppels. Hij heeft de vogels in hun doen en laten gade geslagen en zich nauwkeurig rekenschap gegeven van de wijzigingen, die hij in den loop der dagen opmerkte. Wanneer hij dan ook thans de vlakke nadert, weet hij ten naasten bij, wat hij daar vinden zal.

Aan het lage gedeelte, de slinke, behoeft hij zijn aandacht nog niet te wijden. 't Is er te nat, te drassig; de kieviten komen er alleen om voedsel te zoeken.

Op het hogere gedeelte, waar struikheide wordt afgewisseld door taaie lange helmgrassen, huizen de koppels. Deze echter boezemen hem slechts matige belangstelling in; straks zullen ze hem tot last zijn. Nu merkt hij op hoe uit de koppels, na vurigen minnestrijd, gedurig paartjes zich losmaken en een eigen verblijfplaats opzoeken. 't Zijn deze paartjes, die hem bezig houden.

Enkele ervan heeft hij reeds dagen achtereen bespied. Zij schijnen hunne woonstee te hebben gekozen aan den rand der hoogte, waar de naar het Zuid-Oosten flauw aflopende helling, beschutting biedt voor den kouden Westenwind. Daar zijn de mannetjes kieviten reeds eenige dagen bezig geweest met kuiltjes in den grond te draaien, terwijl de respectieve egaas nieuwsgierig toekijken. Overal vindt de eierenjager die nesten-in-aanleg, welke hem een teeken zijn, dat de paringsdrift reeds werkzaam is en dus de legtijd nadert. Hij had dit ook reeds opgemerkt aan den vederkleur der diertjes; het mannetje werd met den dag zwartglanzender, het wijfje grijzer en valer en ook de vlucht der vogels had hem het naderend hoogtepunt in hun leven verraden.

Naar deze luwe helling waar het eerste ei kan worden verwacht, richt hij dus zijn schreden. Hier observeert hij de gedragingen der vogels, om daaruit de kans op eieren te berekenen.

Van een aantal kieviten bemerkt hij, dat ze reeds heel wat veranderd zijn. Zij hebben het vrije huwelijk reeds gesloten, huizen gewoonlijk op de helling, doch een vast gebied hebben ze zich nog niet afgebakend. Dat blijkt wanneer een roek, of een andere op eieren beluste gevederde roover over de helling zweeft. In plaats van hun gebied tot het uiterste te verdedigen vallen de jonggehuiden of slap of in 't geheel niet aan.

Ook is de huwelijksband blijkbaar nog zeer los. Tusschen de buien, als de voorjaarszon hare stralen op de Woeste uitgiet, zijn de echtgenooten steeds bij elkaar en nemen ze allures aan alsof ze ernstig van plan zijn om de grondslagen voor een gezin te leggen. Doch zoodra de Maartsche buien over het veld trekken, schijnen de vogels het aanleggen van een eigen haard toch nog te risquant te achten; dan voegen de onderscheiden paartjes zich te zamen en vormen een z.g. kleine, losse koppel, alsof ook zij het spreekwoord kenden, dat eendracht macht maakt.

En ook wanneer de mensch hun gebied nadert, geven ze den brui aan de wittebroods-zaligheid. Dan vliegen ze allen wild en schreeuwend omhoog, koppelen hoog in de lucht bijeen en kiezen onder luid misbaar de wijde verte, om straks, als de kust weer veilig is, terug te keeren.

Zeker, ze zijn veranderd, ze zijn zelfs een heel eind op streek; doch eieren hebben ze nog niet. Dat zag de eierenjager met een oogopslag uit hun doen en laten bovengenoemd en hij laat deze jonggehuiden dus verder ongemoeid.

Er zijn nog andere paartjes, die hem nader aan 't hart liggen.

Van deze toont de âld hij reeds meerdere activiteit. Hij „slaat” vinnig op den roek en geeft daarbij blijk, dat hij dezen roover speciaal van een bepaald punt verwijderd wil houden. Hij staat reeds op schildwacht en waarschuwt bij de nadering van den eierenjager zijn Ljipke. Ze trachten zich gezamenlijk behendig en ongezien te

verwijderen. Ze schreeuwen daarbij niet eens meer en vermijden alles wat de aandacht kan trekken. Ook vliegen ze niet ver, doch strijken op geringen afstand neer om de bewegingen van den rustverstoorder in 't oog te houden en ze willen weer naar de zoo noode verlaten plek terug.

Deze vogels zijn „mooi” nietwaar? Vast hebben ze het kampgebied en eene nestplaats uitgekozen.

Wanneer de jager den volgenden dag deze plek weer nadert, ziet hij plotseling op korten afstand het vrouwtje van het nest spatten. 't Is echter nog ledig, doch warm. Morgen wellicht, zal hier een ei te vinden zijn.

* * *

Zoo gaat de eierenjager dag aan dag de vogels na en observeert zorgvuldig de veranderingen, het voortschrijden van de paartijdsverschijnselen. Geen wonder dat hij in 't veld een geheel ander wezen is, dan de amateur-zoeker, de man van het oogenblik, die vaak nog Kieviten en grutto's over eene kam scheert en eieren zoekt in 't wilde weg.

Is eindelijk voor de vroegste paren de legtijd aangebroken, dan weet de jager precies, op welke plaatsen hij de eieren zal kunnen rapen. Hij behoeft dan dus eigenlijk niet te zoeken. (Bewijst dit feit — n.l. dat de Kievit, ondanks de dagelijksche visite van den eierenzoeker, toch legt op de plaats die hij eenmaal heeft uitgekozen — ook niet dat de Kievit niet de schuwe vogel is, als hoedanig men hem afschildert?)

De eerste periode van den zoektijd is dan ook de gemakkelijkste. Om verschillende redenen. Er zijn nog weinige paartjes met eieren en de eierenjager kent hunne woonplaats, voor zoover die zich op zijn operatiegebied bevinden. De Kieviten zelve leveren niet bijzonder veel moeite. Vele hunner zijn voor 't eerst gepaard; doch ook de ouderen, al hebben ze de bittere ervaringen van 't vorige jaar niet vergeten, toonen nog niet die sluwheid welke ze later als hun reeds ettelijke eieren zijn ontroofd, aan den dag zullen leggen.

Verder zijn de grillen van het Maartsche weder den eierenjager dikwijls tot hulp. Bij plotseling opkomende stortregens, hagelen sneeuwbuien ijlen toch alle vogels die eieren hebben, naar de nesten, om hun teeren en brozen schat te dekken met hun lichaam. Komt dus de bui opzetten, dan ziet de man hen naar 't nest vliegen; bevindt hij zich tijdens de bui op 't veld, dan zitten de vogels op 't nest, verlaten dit slechts noodgedwongen op 't uiterste moment en verraden het dus oogenblikkelijk. Blijft de sneeuw eenigen tijd liggen, dan ziet de jager het door 't wijfje ijlings verlaten nest reeds op verren afstand, als een donker vlekje op het sneeuwkleed.

Vriest het in den vroegen morgen, dan ook zit de vogel veelal op 't nest. (Medio Maart j.l. vroom het des morgens 16 à 17° F. Indien dan de Kievit slechts een korten tijd het nest heeft verlaten, bijvoorbeeld bij 't passeeren van een arbeider, zullen de eieren bevroren. In Friesland en Groningen werden dan ook in dien tijd vele stuk gevroren eieren gevonden.)

Al zijn er dus nog slechts weinige eieren te rapen (het geringe aantal wordt echter goedge maakt door den hoogen prijs) en zou de amateur vrij zeker een geheelen dag zonder resultaat kunnen zoeken, de eierenjager heeft in deze vroege periode licht werk. Alleen de oudste Kieviten, de uitgeslapenen, door de wol geverfd en door jarenlange ervaring met velerlei listen en streken vertrouwd, kunnen hem eenigen last bezorgen. Ook hen heeft hij echter reeds lang te voren „geschoten”; hij weet hun kampgebied en binnen deze beperking blijft het nest hem slechts hoogst zelden verborgen.

Juist in dezen eersten zoektijd, als de amateur nog rilt bij de gedachte aan 't verblijf op de barre vlakte, wordt de eierenjager met onweerstaanbare kracht naar 't veld getrokken. Van toen de winter zijn afscheid nam heeft hij zich immers reeds gespitst op den eiertijd.

Zeven weken voor Mei,
Het eerste Kievitse.

Die gedachte laat hem niet los en is dat tijdstip aangebroken, dan drijft alles hem naar buiten. Het eerste ei! Niet alleen winstbejag, neen ook eierzucht en oer-oud jacht-instinct doen zijn hart popelen. Iederen dag ziet hij de krant na, of 't eerste ei nog niet gevonden is. Nog niet? En hij heeft een lijpkje, dat aan den leg toe is. Nog één, nog twee dagen, dan moet het diertje leggen, dat weet hij. Hij zou 't beestje willen toeroepen: „leg dan toch!”. Hij zou 't waarachtig willen omkopen, als dat mogelijk ware. Als dit lijpkje, dat hij reeds dagenlang met hoop en vrees heeft gadegeslagen, hem eens *het* eerste ei wilde leggen. Toe dan, beestje, leg dan toch. Braaf, best lijpkje, doe je best. Nog zwijgt de krant.

Dit zijn dagen van spanning. En doet het lijpkje zijn wensch. . . . dan vliegt de mare door 't gansche land. Hij — met naam en toenaam genoemd — hij is de man, die 't eerste Kievitse gevonden heeft! Dierbaar lijpkje dat hem eene eer (en f 10.—) bezorgt, minstens geëvenaard aan dien van den snelsten schaatsrijder of den Koning van het Friesche kaatsseizoen!

Is dit geen poëzie in het leven van den eenvoudigen plattelander?

(Slot volgt.)

HET OPEN VENSTER.

Uit het Engelsch van E. TEMPLE THURSTON.

ER is schoonheid, zelfs in de fouten van hen, die we lief hebben. Daarom schijnt het me toe, zullen de zonden telkens weer vergeven worden. God heeft ons allen lief. Maar de koekoek kwam zeker vroeg dit jaar. We wandelden in het verste laantje in 't begin van April, toen voor 't eerst die twee vreemde noten mijn oor troffen. E mol is de eerste, geloof ik, en bijna altijd C de tweede. Toen vertelde Georgina me, hoe ze hem al twee dagen eerder had gehoord. Ze moet wel zeer bijgeloozig zijn, want ze had er me nog geen enkel woord van gezegd.

Wat is hij toch een vreemde vogel, die koekoek, — een onverbeterlijke zwerfver, zonder een thuis. Zelden worden het mannetje en het wijfje samen gezien, en het laatste bouwt geen nest, zooals ieder weet, maar zwerft van de eene plaats naar de andere, zoekend naar voedsel.

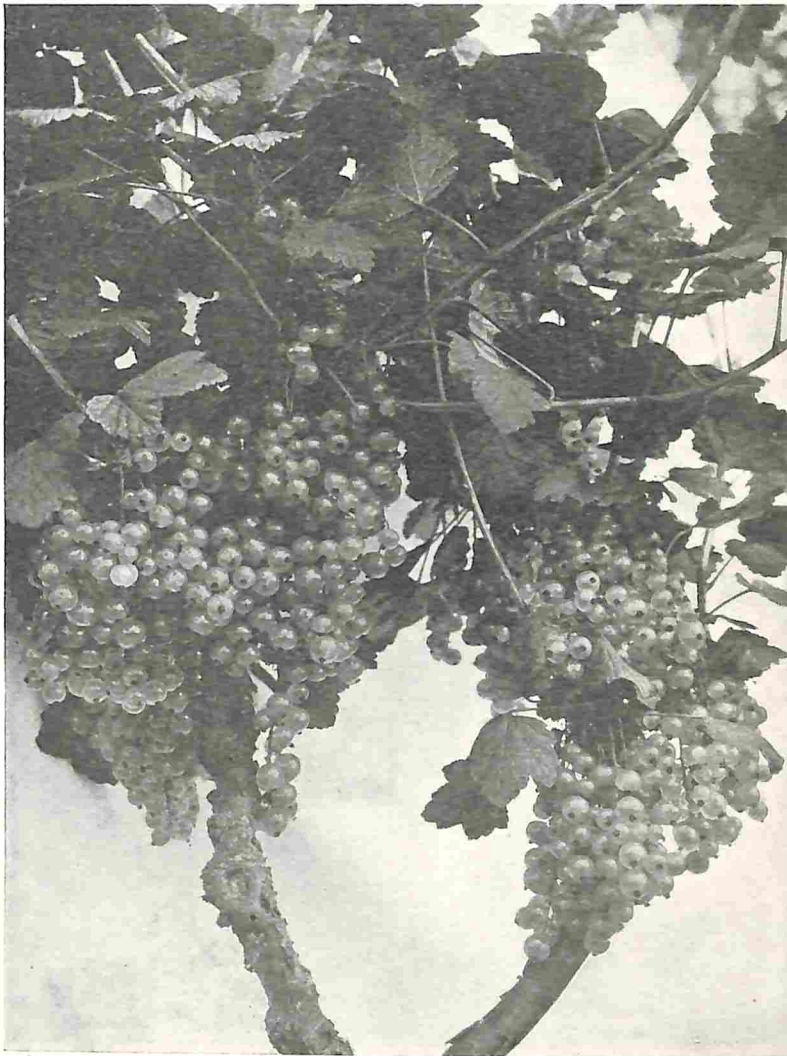
De koekoek, die ik dit jaar over onze weiden heb zien vliegen, wordt voortdurend en eerbiedig gevolgd door een graspieper. Ik heb vaak van dit onverklaarbaar feit gehoord, maar heb het nooit tevoren bijgewoond. Wanneer de koekoek vliegt, volgt de graspieper op een eerbiedigen afstand. Wanneer de koekoek zich op een boomtak neerzet, rust de graspieper op een andere, dicht erbij. Het verschil in grootte maakt ze een belachelijk paar.

Ik heb tevergeefs geprobeerd de reden hiervan te ontdekken, maar telkens sta je voor nieuwe raadsels. Want juist in het nest van de graspieper legt de koekoek het vaakst haar eieren, en toch zoekt dit kleine vogeltje, met een verwonderlijke trouw, het gezelschap van den indringer, zoodat ze vaak haar eigen plichten daardoor verwaarloost.

Ik heb me vaak afgevraagd, of de koekoek ooit betere gewoonten zal leeren, ooit het voorbeeld van vlijt zal volgen, dat haar gegeven wordt door de verschillende vogels, in wier nesten ze haar eieren legt. Ze heeft de keus uit vele, want de heggemus, het roodborstje, het karkietje, het roodstaartje, de leuwerik, de kleine vink en de goudvink hebben haar allen wel eens getoond, op welke verschillende manieren een volmaakt huis gebouwd kan worden. In elk dezer nesten heeft ze haar eieren wel eens gelegd. Ik heb zelfs gehoord, dat een koekoeksei gevonden werd in het nest van een winterkoninkje.

Maar neen — honderden jaren zijn voorbij gegaan, sinds Plinius over haar schreef, en ze is nog dezelfde vagebond van toen. Ze zal nooit veranderen. De zwerflust zit haar in 't bloed. En toch geloof ik, dat ten slotte zelfs de zwerfende geest de menschen tot God zal brengen. Wat moeten ze dan vermoeden zijn!

We zijn zonder tuinman geweest, sinds Hodgins weg ging, en ik kan niemand vinden om zijn plaats te vervullen. Maar nu geloof ik, dat ik eindelijk iemand ontdekt heb.

EEN VRUCHTENPARADIJS. WITTE AALBESSEN.

„Daar is iemand,” zei Georgina vanmorgen tegen me, „die je wenscht te spreken. Hij is bij de achterdeur. Ik geloof, dat het een landlooper is, maar hij heeft een goed gezicht.”

Ik wist, dat dit beteekende, dat Georgina hem goedgezind was en hoopte, dat ik hem iets zou geven, om daarmee zijn lot te verlichten. Ik ging naar achteren om met hem te spreken. Hij zag er vuil uit, ongeschoren, met verwaarloosde kleeren. Maar ik zag ook dadelijk, waarom Georgina een goeden indruk van hem had gekregen. Hij had heldere eerlijke oogen en er was een trek van humor om zijn mond. Dat hij me dadelijk om werk vroeg en niet om een aalmoes, maakte ook een goeden indruk op me. En het trof toevallig, dat ik overvloed van werk te doen had voor een man.

„Kun je in den tuin spitten?” vroeg ik.

Er was weinig, wat hij niet kon doen, vertelde hij me, als het maar niet iets was, waarvoor je geleerd moest hebben.

„Wanneer je zoo langs den weg loopt, zooals ik,” zei hij, „kom je niet ver, als je niet van alle kermessen thuis bent.”

Ik vroeg hem, waarom hij langs den weg liep. Er kwam een bittere glimlach in zijn oogen.

„Dat is geen vrije keus,” zei hij. „Je komt er toe, zooals 't met mij ging, door niets te doen, als je jong bent. Ik was vroeger op zee, maar toen dacht ik, dat 't beter op 't land is dan aan boord. Zoo bleef ik aan land, lang na mijn verlof. Zoo begon mijn leven langs den weg. Ik werd weggestuurd uit dienst. Toen moest ik om werk zoeken en als je dat doet, moet je wel loopen om het te vinden.”

Georgina heeft bijna altijd gelijk, als ze van iemand houdt of niet. Het was eerlijk van hem mij te vertellen, dat hij uit dienst weggestuurd was. Een ander zou dat feit verborgen hebben gehouden. Van dat oogenblik af begon ik hem een goed hart toe te dragen.

„Maar waarom zie je geen geregeld werk te krijgen?” vroeg ik. Ik was besloten, mijn beter oordeel niet door mijn gevoel te laten overheerschen, ofschoon ik van dat oogenblik af al had besloten hem in dienst te nemen.

„Ooit geprobeerd om geregeld werk te krijgen, Mijnheer?” vroeg hij.

Ik schudde ontkennend mijn hoofd.

„Wel, Mijnheer, — je loopt twee, drie dagen of nog meer langs den weg. Je baard begint te groeien. Je slaapt onder een heg, en wordt 's morgens vuil wakker. Dan ga je door met een leege maag en vraagt je af, waar je je volgend stukje brood zult krijgen. Dan hoor je, dat er werk te krijgen is, zoowat een zes mijlen verderop en je trekt je riem wat vaster aan en loopt door. Tegen den tijd, dat je daar bent, zie je er niet uit als iemand, die ze aannemen voor geregeld werk. Als ik geregeld werk kon krijgen, Mijnheer, zou ik nooit meer langs den weg loopen. Een vrij, een gemakkelijk leven wordt het genoemd — door menschen, die nooit geprobeerd hebben, wat dat is. Maar er is niet veel vrijheid, wanneer je maag je dag en nacht plaagt. En wat gemakkelijk betreft....”

Hij keek onzen tuin rond, naar de vele rijen erwten en snijboonen, naar de sla, die opzwol onder haar banden van raffia, en ik voelde me beschaamd over al mijn overvloed. Zeker weten we weinig af van de levens van anderen. Ik had vaak gedacht, dat ik 't prettig zou vinden een landlooper te zijn. Het scheen me zoo'n kostelijke gelegenheid toe om de natuur te bestudeeren. Ik had gedacht hem dat op die manier uit te leggen, maar toen hij onzen zoo welvoorzien tuin rondkeek, scheen die veronderstelling zóó belachelijk, dat ik haar voor mezelf hield.

„Welnu, ik zal je werk geven,” zei ik. Na dien blik van hem voelde ik niet anders te kunnen doen. „Er moet wat in den tuin gespuit worden. Zou je er dadelijk mee willen beginnen?”

Ik besloot, hem nog niet te zeggen, dat ik geregeld werk in den tuin voor hem had, omdat ik hem nog zoo pas kende. Maar inwendig was ik overtuigd, dat hier juist de man was, dien we noodig hadden. „Ik zal hem redden,” zei ik tot mezelf, — „ik zal hem redden van den weg.”

„Ik zal het even aan een vriend van me gaan vertellen,” zei hij, „dat ik werk gekregen heb, en dan zal ik terug komen.”

Ik keerde naar huis terug met een warm gevoel van voldaanheid in mijn hart.

„Georgina,” zei ik, — „hij zal een bijzonder geschikte man worden. Hij kan haast van alles doen. We zullen hem redden van den weg.”

„Ik wist wel, dat je zijn gezicht prettig zoudt vinden,” zei ze. „Wat in 't geheel niet uitdrukte, wat ik bedoeld had.”

1 Juni. — Ik heb het nest van een graspieper gevonden en geloof, dat het van dezelfde is, die betooverd is door de koekoek, welke ik verleden week in onze weiden zag, want toen lag het koekoeksei met nog vier andere onder in het nest. Ik denk, dat als de koekoek niet zulk een klein ei legde, ze niet met zulk een goed gevolg haar bedrog kon uitoefenen. Ik geloof ook, dat in dit geval de koekoek haar ei op den grond gelegd moet hebben om het, toen het wijfje weg was, met haar bek in het nest van de graspieper te deponeren. Het is zulk een klein nestje, dat het haast onmogelijk zou zijn geweest het daar ooit op de gewone manier te krijgen.

En nu heeft ze onze buurt verlaten. Wat is de koekoek toch een vagebond.

Mijn nieuw gehuurde man heet Jesse Webb. Hij heeft nu drie dagen in den tuin gewerkt en méér af gedaan in dien tijd, dan Hodgins in een week gedaan zou hebben. Georgina en ik zijn beiden verrukt over hem. Hij heeft zich een goede beurt gegeven, heeft zich geschoren en is nu een heel andere man.

„Ik heb van 't begin af aan van hem gehouden,” zegt Georgina. „Wanneer zul je hem voorgoed huren?”

Ik zal er vandaag met hem over spreken. Ik zal hem dat regelde werk geven, dat hem van den weg af zal houden. Ja, de weg heeft hem wel wat geleerd. Hij is vol kleine wijsheden, die hij op een humoristische manier verkondigt. Als de menschen deze mannen maar eens een kansje wilden geven, ben ik overtuigd, dat de helft van de zwervers in dit land hun leven zouden veranderen. Want Webb is niet van nature slordig of vuil. Den morgen, nadat ik hem in dienst genomen had, en hem aan 't eind van den dag had betaald, kwam hij, zooals ik zei, als een heel ander wezen terug. Hij had zelfs zóóveel zorg aan zijn uiterlijk besteed, dat hij de bloem van een klein rood roosje tusschen de band van zijn pet had gestoken. Georgina was de eerste die het opmerkte.

„Daardoor ziet hij er juist zoo knap uit,” zei ze. „De kleur past prachtig bij zijn verbrande huid.”

Het zette zeker de kroon op zijn verschijning.

Ik ben juist in den tuin geweest en kan Webb nergens vinden. Hij vertelde me gisteren, dat hij zes mijlen had moeten loopen, vóór hij kamers had kunnen vinden. Het schijnt, dat ze geen bed willen geven aan deze menschen van den weg, behalve in de gewone logementen.

„Maar je kunt toch niet altijd twaalf mijlen per dag loopen,” zei ik.

„Nee, Mijnheer,” antwoordde hij, — „dat zal niet plezierig wezen na een dag hard werken. Maar ik heb op 't elke plaats in den omtrek geprobeerd en ze willen me niet nemen.”

En nu denkt Georgina, dat hij overreden is. Ik zal naar het dorp gaan om te vragen, of iemand hem misschien ook gezien heeft.

Ik vond hem zelf, in de „Cap and Bells.” Hij dronk een glas bier en glimlachte me toe, toen ik naar binnen keek. Wat zijn er toch veel teleurstellingen in de wereld! Ik vroeg hem buiten te komen, omdat ik hem verlangde te spreken. Hij volgde me gehoorzaam.

(Wordt vervolgd.)

De oude kapel te Gageldonk.

Reeds lang doet het niet meer dienst als kapel, dit oude gebouwtje, dat vermoedelijk uit het begin der 16de eeuw dagteekent, hoewel hier ter plaatse al vroeger een kapel heeft gestaan, waarvan reeds in 1430 gewag wordt gemaakt; ze was gewijd aan de H. Maagd en gesticht door de Heeren van Heel.

Het huisje, waarin nog een en ander is dat aan de oude bestemming herinnert, o.a. een gemetseld altaar, wordt thans als rommelschuur gebruikt. Het gesmeed ijzeren kruis, dat binnen aan een der muren hangt, zal vroeger wel op het dak hebben gestaan.

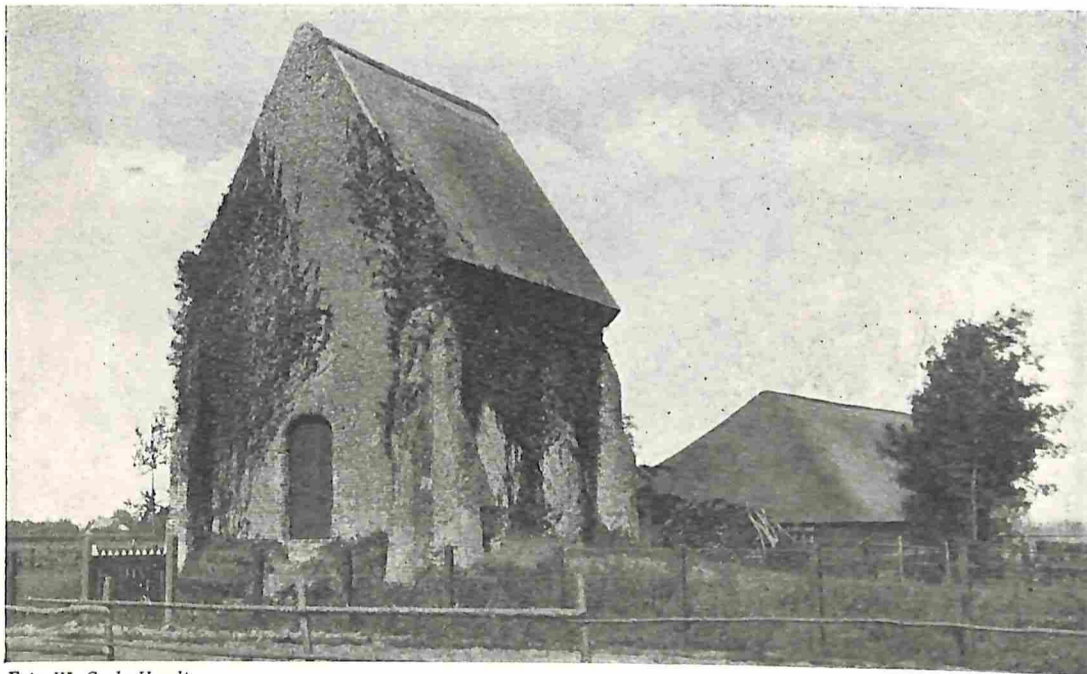

Foto W. C. de Hardt.

DE OUDE KAPEL VAN DE H. MAAGD TE GAGELDONK NABIJ BRED A.